

ANALYTICKÁ ČÁST

1. Předškolní vzdělávání	2
1.1 Mateřské školy – počty škol a jejich tříd	2
1.2 Počty dětí v mateřských školách – základní údaje	3
1.3 Počty učitelů v mateřských školách a jejich průměrné mzdy	5
1.4 Základní poměrové ukazatele	7
1.5 Soukromé mateřské školy	8
1.6 Věkové složení dětí v mateřských školách	9
1.7 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách	10
1.8 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách	11
1.9 Předškolní vzdělávání v základních školách	12
2. Základní vzdělávání	12
2.1 Základní školy – počty škol a jejich tříd	13
2.2 Žáci na základních školách – základní údaje	14
2.3 Zápisy do prvních tříd základních škol	16
2.4 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách	16
2.5 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami	18
2.6 Jazykové vzdělávání na základních školách	19
2.7 Počty učitelů a jejich průměrné mzdy	20
2.8 Základní poměrové ukazatele	23
3. Střední vzdělávání	25
3.1 Střední školy – základní ukazatele	25
3.2 Typy středního vzdělávání	26
3.3 Střední vzdělávání s výučním listem	27
3.4 Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	28
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou odborné	28
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecné	29
3.5 Nástavbové studium	29
4. Vysoké školy	30
4.1 Studijní programy	30
4.2 Studenti vysokých škol v ČR s cizím státním občanstvím	31
4.3 Studenti doktorského studia	32

1. Předškolní vzdělávání

Úloha předškolního vzdělávání spočívá v podpoře kognitivního, sociálního, či emočního rozvoje dětí a v poskytnutí základní přípravy na navazující školní vzdělávání. Novela školského zákona, zákon č. 178/2016 Sb., zavedla s účinností od září 2017 povinné předškolní vzdělávání. Děti, které dosáhnou pěti let věku do 31. 8., musí v následujícím školním roce absolvovat povinné předškolní vzdělávání.

Předškolní vzdělávání poskytují mateřské školy, mateřské školy při zdravotnických zařízeních, přípravné třídy na základních školách a přípravný stupeň základních škol speciálních a je určeno zpravidla dětem od dvou do šesti let, případně do doby jejich nástupu na základní školu. V předškolním vzdělávání bylo ve školním roce 2017/18 celkem 366 391 dětí, z toho většina v mateřských školách (99,0 %, 362 756 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (3 407 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (228 dětí).

1.1 Mateřské školy – počty škol a jejich tříd

V České republice zajišťovalo ve školním roce 2017/18 předškolní vzdělávání **celkem 5 269 mateřských škol** – o 60 více než v předchozím školním roce. Stále nejvíce je malých mateřských škol s kapacitou do 50 dětí, kterých za posledních 5 let také nejvíce přibýlo. Ve školním roce 2012/13 jich bylo 2 603 o pět let později již 2 841, v mnoha případech jde tento nárůst na vrub soukromých mateřských škol. Protože leckde nevznikaly nové školky a jen se zvětšovaly ty stávající, roste počet velkých školek se 100 až 150 nebo více než 150 dětmi.

Většina mateřských škol (4 832; 92,7 %) je v České republice **veřejná** z toho 4 743 mateřských škol bylo zřízeno obcemi, 82 kraji a 7 MŠMT. Kromě veřejných mateřských škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** mateřských školách. Tyto alternativy však tvoří poměrně malý podíl z celkového počtu mateřských škol v České republice, i když jich v posledních letech výrazně přibývá – především těch soukromých. Ve školním roce 2017/18 bylo v Česku oficiálně uvedeno v Rejstříku škol a školských zařízení 386 soukromých a 50 církevních mateřských škol. Tyto školy se sice podílely 8,3 % na celkovém počtu škol v ČR, ale chodilo do nich „jen“ 4,9 % (14 148) dětí, jelikož jde ve většině případů o menší zařízení. Statistika mateřských škol neobsahuje údaje za zařízení neuvedená v Rejstříku škol, jako jsou například dětské skupiny, dětské kluby a Montessori domy, které jsou často soukromé, a většina z nich se nachází v Praze.

Obrazek 1: Počet mateřských škol v ČR podle zřizovatele ve školním roce 2007/08 a 2017/18

Školní rok 2007/2008

MŠMT 8	Obec 4 617	Kraj 81	Privátní sektor 77	Církev 25
-----------	---------------	------------	-----------------------	--------------

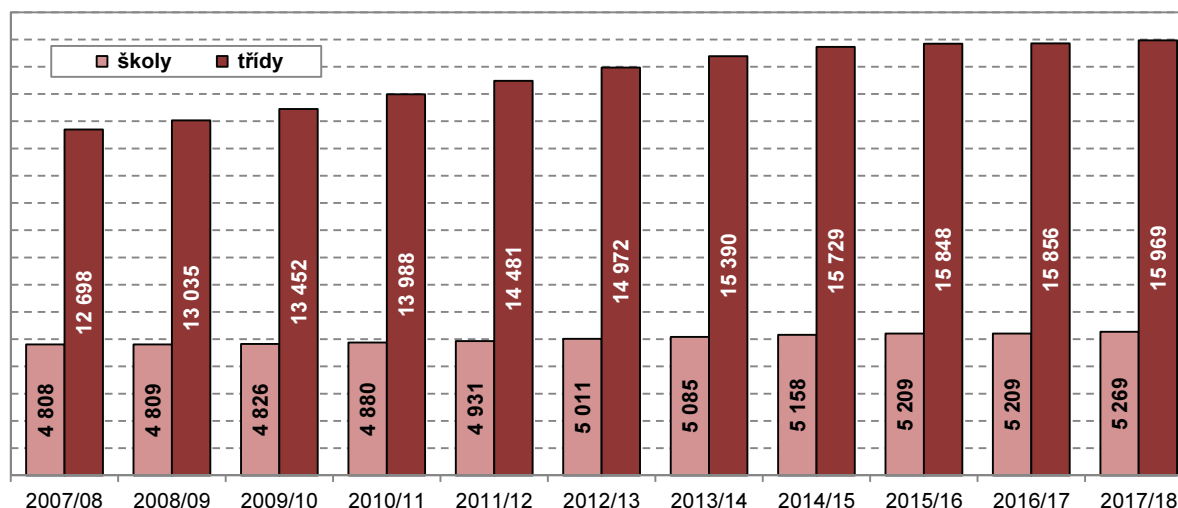
Školní rok 2017/2018

MŠMT 7	Obec 4 743	Kraj 82	Privátní sektor 386	Církev 50
-----------	---------------	------------	------------------------	--------------

Téměř polovina soukromých mateřských škol se dohromady nachází v Praze (101 škol) a ve Středočeském kraji (85 škol). V Praze se soukromé mateřské školy ve školním roce 2017/18 podílely 24 % na celkovém počtu škol a chodilo do nich 7,6 % dětí ze všech pražských MŠ. Naopak v Pardubickém kraji tyto soukromé školy tvořily jen 1,3 % a chodilo do nich 0,6 % dětí. Podrobněji v kapitole 1.5 *Soukromé mateřské školy*.

V mateřských školách bylo v minulém školním roce zřízeno celkem **15 969 tříd**, tj. o 113 tříd více než v předchozím školním roce. Jak počet škol, tak především počet jejich tříd v posledních deseti letech neustále roste. Počet školek vzrostl o desetinu (v absolutním vyjádření přibýlo 461 nových školek) a počet tříd dokonce o čtvrtinu (v absolutním vyjádření přibýlo 3 271 nových tříd). V posledních cca 3 letech je ale růst výrazně pomalejší než v předchozím období. Zatímco počet tříd se mezi lety 2007/08 až 2014/15 každoročně zvyšoval v průměru o 433, v posledních 3 letech jich přibývalo „jen“ 80 ročně.

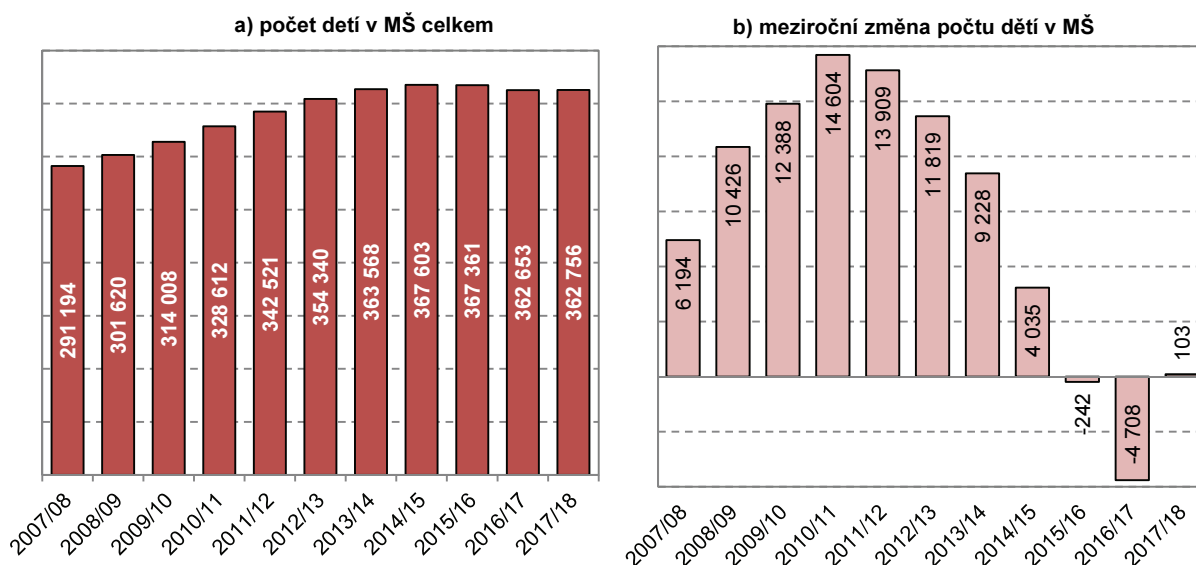
Graf 1: Počet mateřských škol a tříd v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT

Počet veřejných mateřských škol za posledních 10 let i přes narůstající počet dětí ve školkách vzrostl pouze nepatrně (+3,1%). Zvyšující se kapacitní nároky se tak ve veřejných školkách projeví zejména zřízováním nových tříd (+21,5%).

1.2 Počty dětí v mateřských školách – základní údaje

Mateřské školy ve školním roce 2017/18 navštěvovalo celkem **362 756 dětí**, o 103 více než v minulém školním roce, ale o 812 dětí méně v porovnání se školním rokem 2013/14. Přesto za posledních deset let vzrostl počet dětí v mateřských školách o 24,6 % (71 562 dětí). Jak lze ovšem vyzorovat z níže uvedeného grafu, tento nárůst se odehrával především ve školních letech 2007/08 až 2014/15 a svého vrcholu dosáhl v roce 2010/11 kdy počet dětí meziročně vzrostl o 4,7 % (14 604 dětí). Naopak v roce 2016/17 byl po 11 letech nárůstu zaznamenán meziroční pokles počtu dětí navštěvujících mateřské školy. Obdobný počet dětí jako ve školním roce 2017/18 chodil do školek v Česku naposledy ve školním roce 1990/91 (357 730). Ještě o cca 110 tisíc dětí více (463 565) se vzdělávalo v mateřských školách v roce 1980/81, avšak při stejném počtu tříd jako ve školním roce 2017/18.

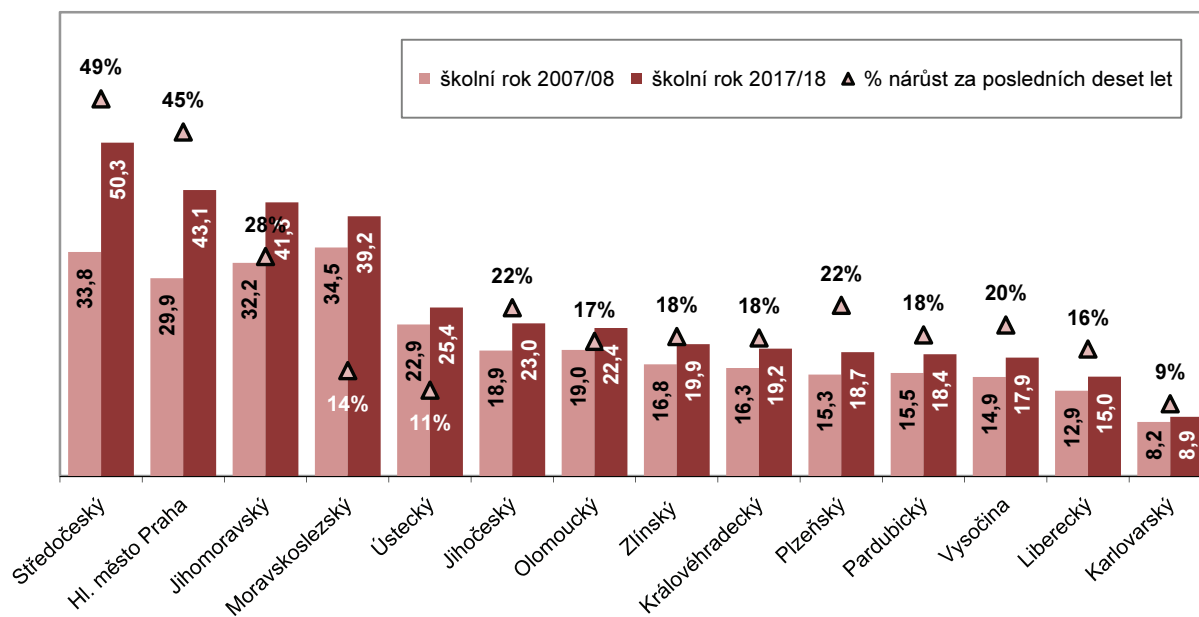
Graf 2: Počet dětí v mateřských školách v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Z **hlediska krajů** je logicky nejvíce mateřských škol a tříd zřízených v kraji největším, tj. ve Středočeském. Ve školním roce 2017/18 zde bylo 785 (14,9 %) mateřských škol se 2 226 třídami, které navštěvovalo

50 315 dětí. Naopak jen 124 (2,4 %) škol najdeme v Karlovarském kraji s 384 třídami, kde se vzdělávalo 8 927 dětí. Za posledních deset let vzrostl nejvíce počet dětí v mateřských školách jak v absolutním tak procentuálním vyjádření ve Středočeském kraji, a to z 33,8 tisíc ve školním roce 2007/08 na výše zmíněných 50,3 tisíc dětí ve školním roce 2017/18. Nejmenší nárůst byl zaznamenán v kraji Karlovarském.

Graf 3: Počet dětí v mateřských školách v krajích ČR v letech 2007/2008 a 2017/18 (v tis.; %)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Z hlediska věku mají dlouhodobě největší zastoupení 5leté děti s 28,9 % podílem ve školním roce 2017/18. V čase výrazně roste počet dětí v mateřských školách mladších 3let. Za posledních deset let se jejich počet téměř zdvojnásobil, a to z 23,5 tisíc ve školním roce 2007/08 na 45,5 tisíc ve školním roce 2017/18. Děti v tomto věku tak v posledním školním roce tvořily v průměru již 12,5 % všech dětí v mateřských školách (v roce 2007/08 to bylo 8,1 %). Rozdíly mezi krají jsou ale poměrně značné. V Praze jich bylo „jen“ 9,4 %, naopak v Olomouckém kraji 15,7 %. V mateřských školách zůstává přibližně 6 % dětí starších šesti let, přičemž dvakrát častěji zůstávají ve školách i po dosažení tohoto věku chlapci než dívky. Obecně však počty dětí v mateřských školách podle věku z velké části kopírují populační vývoj v těchto věkových skupinách v jednotlivých krajích. *Podrobněji v kapitole 1.6 Věkové složení dětí v mateřských školách.*

Počet dětí s **cizím státním občanstvím** se v mateřských školách v posledních 10 letech v České republice více jak ztrojnásobil – z 3 078 ve školním roce 2007/08 na více jak deset tisíc (10 469) ve školním roce 2017/18. Na celkový počet dětí připadlo nejvíce dětí s jiným než českým státním občanstvím v mateřských školách v Praze (9,7 %), nejméně naopak ve Zlínském kraji (0,6 %) – průměr za Českou republiku činil ve školním roce 2017/18 necelá tři procenta (2,9 %). Nejvíce dětí s cizím státním občanstvím v mateřských školách má v posledních deseti letech Vietnamské státní občanství (2 764 ve školním roce 2017/18), následují děti z Ukrajiny (2 484, tj. 4,2krát více než před deseti lety) a překvapivě až na třetím místě děti ze Slovenska (1 923). *Podrobněji v kapitole 1.7 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách.*

I když absolutní počet dětí se **speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)** v mateřských školách v posledních deseti letech rostl – ve školním roce 2017/18 jich bylo 10 788 v porovnání s 8 533 ve školním roce 2007/08 – jejich podíl na celkovém počtu dětí se pohyboval stále na hranici 3 %. Nejvíce dětí (50,5 %) mělo speciální vzdělávací potřeby z důvodu vady řeči. V čase vzrostl počet dětí s autismem. Ve školním roce 2017/18 jich bylo takto diagnostikováno 885 oproti 250 ve školním roce 2007/08. Více jak dvě třetiny dětí (68,7 %) se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují mateřskou školu, jsou chlapci. V posledních letech výrazně vzrostl počet dětí individuálně integrovaných v běžných třídách mateřských škol. *Podrobněji v kapitole 1.8 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami.*

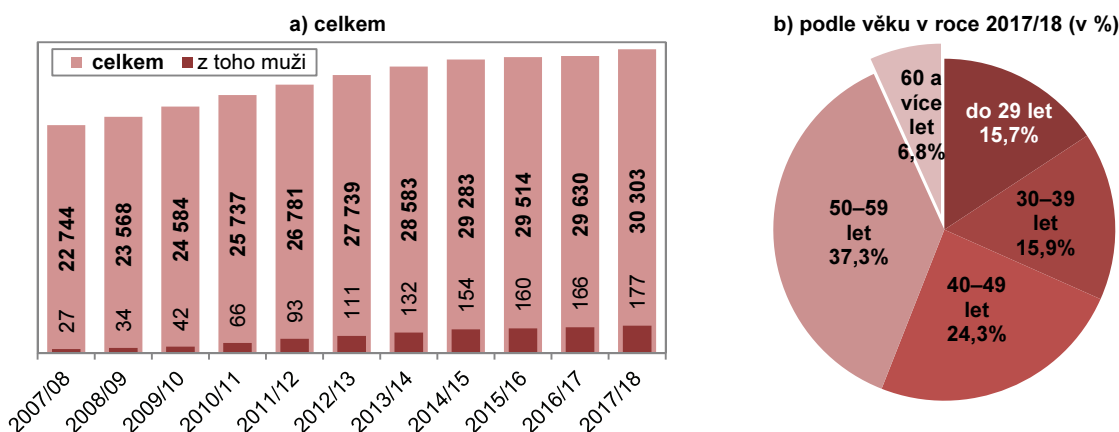
1.3 Počty učitelů v mateřských školách a jejich průměrné mzdy

Výuku v mateřských školách v roce 2017/18 zajišťovalo více jak **30 tisíc učitelů** - 30 303 přepočtených osob na plně zaměstnané. Celkový přepočtený počet učitelů v mateřských školách za posledních 10 let narostl o třetinu (7 559 přepočtených osob), tj. rostl rychleji než výše uvedený počet dětí v mateřských školách. Kromě učitelů působil v mateřských školách dalších 12 184 nepedagogických zaměstnanců.

Vzdělávání v mateřských školách je u nás výhradní doménou **žen**. Muži tvoří méně než 1 % pedagogických pracovníků mateřských škol. Přesto v posledních letech můžeme pozorovat mírný nárůst počtu učitelů – mužů. Zatímco ve školním roce 2007/08 bylo v Česku v mateřských školách jen 27 pedagogů mužského pohlaví, ve školním roce 2017/18 jich bylo „již“ 177 – jejich podíl je však stále pouze 0,6 %. V krajském srovnání byl tento podíl nejvyšší v Praze – 1,4 %. Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo zaznamenáno v Libereckém (0,15 %) a Karlovarském (0,28 %) kraji, kde v obou případech učili jen dva muži.

Z pohledu **věku učitele** (bez ředitelů a zástupců ředitele) lze konstatovat, že výuku v mateřských školách zajišťuje nejvíce učitelek z věkové skupiny 50 až 59 let. V posledních letech roste jak podíl nejmladších učitelek do 29 let, tak i těch 60letých a starších.

Graf 4: Počet učitelů* v mateřských školách v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

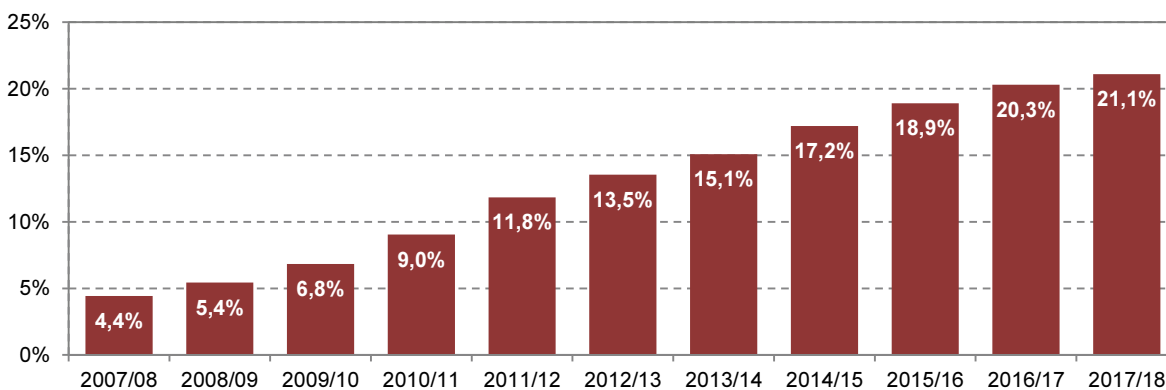

* Průměrný přepočtený počet na plně zaměstnané; učitelé zahrnují i řídicí pracovníky (tj. ředitele a zástupce ředitelů).

Zdroj: MŠMT, ISP a vlastní dopočty ČSÚ

Za posledních deset let v mateřských školách výrazně vzrostl počet **vysokoškolsky vzdělaných učitelek** (bez ředitelů a zástupců ředitele/řídicích pracovníků). Ve školním roce 2007/08 zde mělo vystudovanou vysokou školu „pouze“ 4,4 % učitelek, ve školním roce 2017/18 se jednalo již o 21,1 %. Z vysokoškolsky vzdělaných učitelek má jako nejvyšší dokončené vzdělání bakalářské studium 57,8 %, magisterské 41,7 % a zbylých 0,5 % doktorské vysokoškolské vzdělání.

Graf 5: Podíl učitelů* v mateřských školách v ČR s vysokoškolským vzděláním

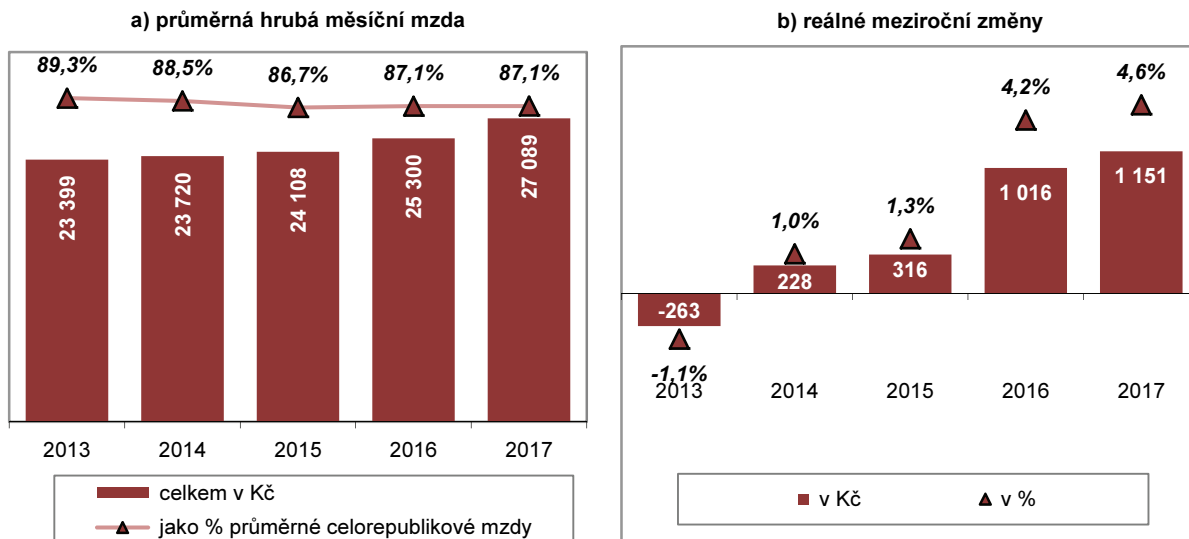

* Učitelé bez řídicích pracovníků (tj. ředitelů a zástupců ředitelů).

Zdroj: MŠMT, ISP a vlastní dopočty ČSÚ

V roce 2017 dosáhla **průměrná hrubá měsíční mzda učitelů v mateřských školách 27 089 Kč**, což představuje 87,1 % průměrné hrubé měsíční mzdy všech zaměstnanců v České republice. Meziročně sice došlo k nárůstu průměrné mzdy učitelů o 7,1 % (1 789 Kč) – v reálných cenách došlo k nárůstu o 4,6 % (1 151 Kč) – ale ve vztahu k celorepublikové mzdě zaměstnanců si učitelé mateřských škol meziročně nepolepšili. Pokud bychom ovšem porovnali průměrný plat učitelek v mateřských školách k celorepublikové průměrné mzdě žen, tak v roce 2017 by se jí téměř rovnala – dosáhla by 99,6 % této mzdy. I když od roku 2014 každoročně roste reálná mzda učitelů mateřských škol, tak tyto nárůsty jak v absolutním tak procentuálním vyjádření stále zaostávají za reálnými nárůsty celorepublikové průměrné mzdy.

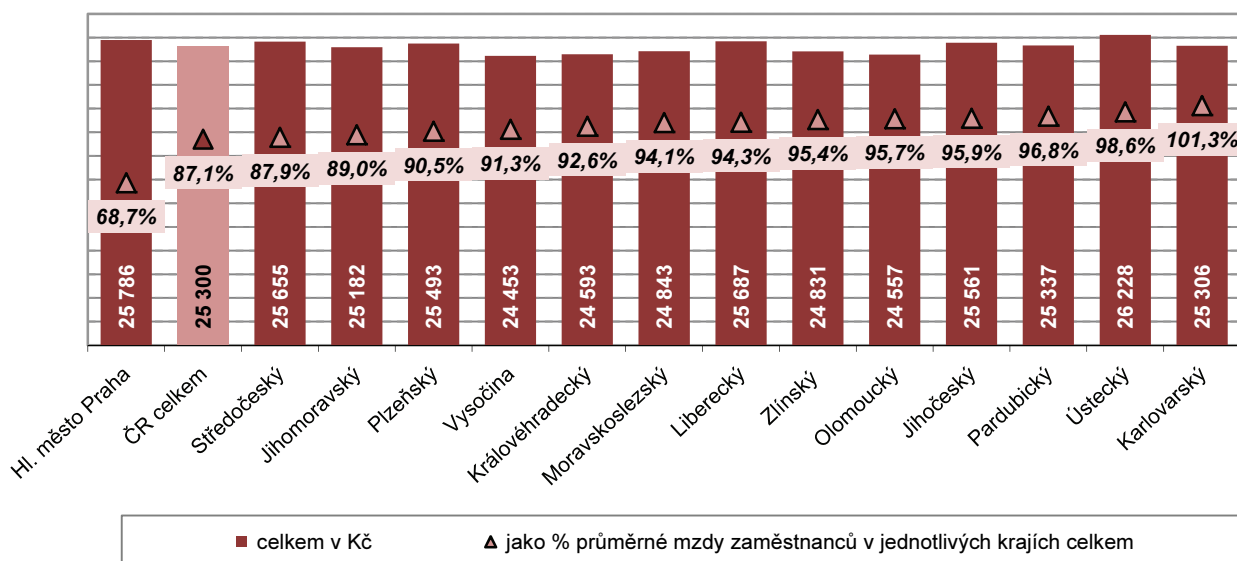
Graf 6: Mzda učitelů v mateřských školách v ČR v letech 2013 až 2017

Zdroj: MŠMT podle ISPV a vlastní dopočty ČSÚ

Z hlediska **krajského srovnání** dostávali v roce 2006 nejvyšší průměrnou hrubou mzdu učitelé mateřských škol v Praze a ve Středočeském kraji – 25 786 Kč resp. 25 655 Kč. Nejnižší mzdy jsou v Olomouckém kraji (24 557 Kč) a na Vysočině (24 453 Kč). Rozdíly mezi jednotlivými kraji jsou však poměrně malé. Pokud bychom tyto průměrné mzdy učitelů mateřských škol vztáhli k celokrajským průměrným mzdám, tak nejnižší podíl 68,7 % byl v Praze, nejvyšší pak v Karlovarském kraji (101,3 %). V tomto podílovém ukazateli jsou rozdíly mezi kraji mnohem vyšší, resp. mezi Prahou a ostatními kraji.

Graf 7: Průměrná hrubá měsíční mzda učitelů v mateřských školách v krajích ČR v roce 2016

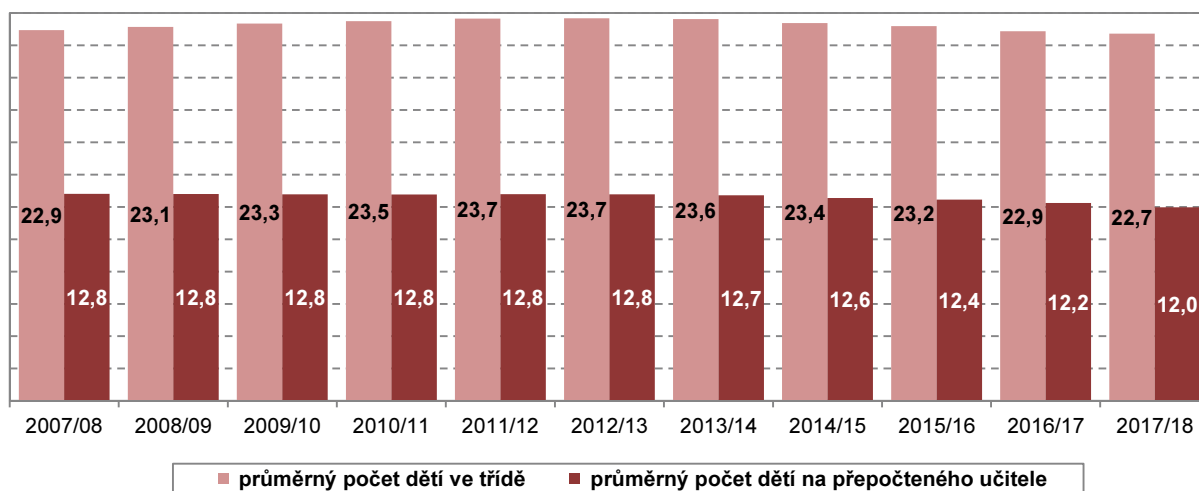
Zdroj: MŠMT podle ISPV a vlastních dopočtů ČSÚ

Jak již bylo uvedeno výše, v mateřských školách nepůsobí jen pedagogičtí pracovníci. Mzdy těchto **nepedagogických pracovníků**, bez kterých by školy nemohly fungovat, však zdaleka nedosahují mezd učitelů. Např. v roce 2016 byly v průměru o 11 525 Kč (o 45 %) nižší než mzdy učitelů a průměrně tak činily pouze 13 775 Kč. Tito nepedagogičtí zaměstnanci mateřských škol v průměru nevydělávali ani polovinu (47,4 %) celorepublikové průměrné mzdy.

1.4 Základní poměrové ukazatele

Na jednu třídu v mateřských školách připadalo v minulém roce v průměru 22,7 dětí a na 1 přepočteného učitele 12 dětí. Tyto údaje se v posledních deseti letech nijak výrazně nemění, i když v posledních cca 5 letech mírně klesají. Od školního roku 2013/14 klesá i průměrný počet dětí na školu, a to ze 71,5 až na současných 68,8 dítěte na školu – i když ještě ve školním roce 2007/08 byl průměrný počet dětí na jedno zařízení 60,9. Tomu odpovídá i skutečnost, kdy před deseti lety měla průměrná mateřská škola 2,6 třídy v porovnání s 3 třídami v posledních třech letech.

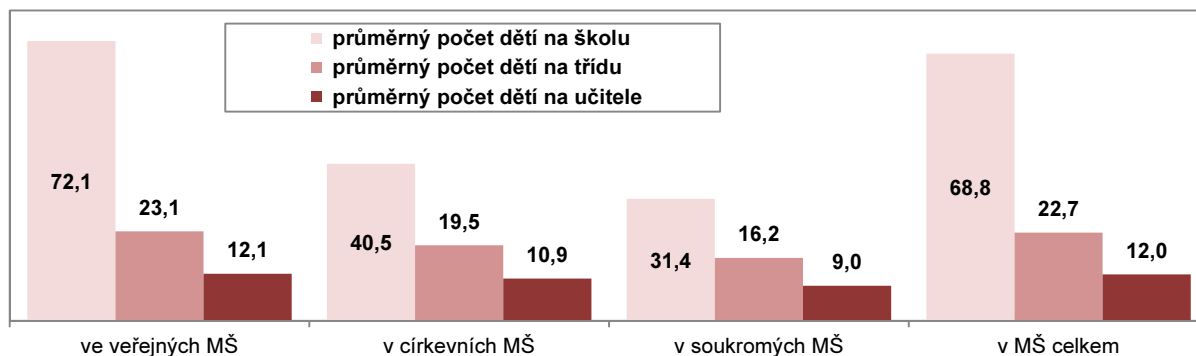
Graf 8: Mateřské školy v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018 – základní poměrové ukazatele

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

Výše uvedené poměrové ukazatele se poměrně výrazně liší v závislosti na typu **zřizovatele** mateřských škol. Např. ve školním roce 2017/18 byl průměrný počet dětí ve třídě nejvyšší ve veřejných mateřských školách (23,1). Pro porovnání, ve stejném roce v církevních mateřských školách připadlo v průměru na 1 třídu 19,5 dětí a v případě soukromých škol do třídy v průměru chodilo dokonce o 7 dětí méně než ve veřejných mateřských školách. Obdobně ve veřejných mateřských školách připadá na 1 učitele více dětí než v církevních či v soukromých. Např. v minulém školním roce na 1 učitelku v soukromých školkách připadlo o 3,1 dětí méně než ve školkách veřejných. Veřejné mateřské školy jsou taktéž výrazně větší než soukromé. Ve školním roce 2017/18 připadlo na 1 veřejnou školu 72,1 dítěte v porovnání s 31,4 dítěte ve školkách soukromých.

Graf 9: Mateřské školy v ČR v roce 2017/2018 – základní poměrové ukazatele podle zřizovatele

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

V **krajském srovnání** dosahuje nejvyšší průměrný počet dětí na školu v Praze – 101,3 ve školním roce 2017/18, což je o 43,1 dětí více než v kraji Pardubickém. Pokud jde o průměrný počet dětí ve třídě, i v tom případě byl tento poměrový ukazatel ve školním roce 2017/18 nejvyšší v Praze (23,4). V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými kraji nebyly nijak výrazné – nejnižší hodnoty (22,2) bylo dosaženo v Libereckém a Olomouckém kraji. Jak již bylo uvedeno výše, v případě podílů dětí s jiným než českým státním občanstvím byl nejvyšší podíl zaznamenán v Praze (9,7 %), kde bylo průměrně 2,3 dětí cizinců na třídu. Pouze v jednom dalším kraji – Karlovarském – dosáhl tento ukazatel vyšší hodnoty než 1.

Tab. 1 Mateřské školy v krajích ČR ve školním roce 2017/2018

území	děti	dívky	cizinci	děti se SVP ¹⁾	děti
	na 1 třídu				na 1 učitele
Česká republika	22,7	10,9	0,7	0,7	12,0
Hlavní město Praha	23,4	11,2	2,3	0,6	11,8
Středočeský kraj	22,6	10,9	0,7	0,4	11,9
Jihočeský kraj	22,9	10,8	0,4	0,5	12,7
Plzeňský kraj	22,3	11,3	0,9	0,6	11,7
Karlovarský kraj	23,2	10,8	1,2	0,5	12,0
Ústecký kraj	22,4	10,8	0,6	0,9	11,5
Liberecký kraj	22,2	10,6	0,6	0,8	11,9
Královéhradecký kraj	22,5	10,8	0,3	0,9	11,9
Pardubický kraj	23,8	11,4	0,4	0,4	12,3
Kraj Vysočina	22,2	10,7	0,3	0,6	11,9
Jihomoravský kraj	22,8	11,0	0,4	0,8	12,3
Olomoucký kraj	22,2	10,7	0,2	0,6	12,1
Zlínský kraj	23,2	11,0	0,1	0,9	12,1
Moravskoslezský kraj	22,4	10,8	0,2	1,0	11,8

¹⁾ Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

1.5 Soukromé mateřské školy

Přestože soukromé mateřské školy tvoří stále relativně malou část předškolních zařízení, **jejich počet** se každoročně zvyšuje. Například mezi školními roky 2011/12 a 2014/15 přibývalo každý rok kolem padesáti nových soukromých školek. Ve školním roce 2017/18 jich existovalo o pětinu více než před 10 lety. Jak již bylo zmíněno, nejvíce soukromých mateřských škol se nachází v Praze, kde tvoří 23,7 % všech pražských školek a navštěvuje je zde 7,5 % ze všech dětí navštěvujících mateřskou školu v Praze. Druhým **krajem** s nejvyšším podílem soukromých mateřských škol je Středočeský kraj, ve kterém je jich 10,8 % a dochází do nich 5,4 % dětí. Následuje Jihomoravský kraj s 4,8 % podílem soukromých školek a 2,6 % dětí. Naopak, nejméně soukromých školek bychom našli v Pardubickém kraji (jen 4 školky, 1 %), ve kterém 99,4 % dětí chodí do veřejných mateřských škol.

S nárůstem počtu soukromých mateřských škol se tvoří i nová pracovní místa. To znamená, že každoročně narůstá i **počet učitelů** v soukromých mateřských školách. Za posledních 10 let vzrostl přepočtený počet učitelů v soukromých mateřských školách více než čtyřikrát, z 312 v roce 2007/08 na 1 346 v roce 2017/18. Meziroční nárůst mezi roky 2016/17 a 2017/18 činil téměř 100 učitelů.

Jaký je průměrný počet dětí připadajících na jedno veřejné a soukromé zařízení? Například ve školním roce 2017/18 měla jedna veřejná školka průměrně na starost víc než dvakrát tolik dětí než ta soukromá. Veřejné mateřské školy mají ve třídách o 29,6 % více dětí než soukromá zařízení a na jednoho učitele tedy připadá v průměru o tři žáky více.

Tab. 2 Soukromé a veřejné mateřské školy v krajích ČR ve školním roce 2017/2018

území	soukromé mateřské školy			veřejné mateřské školy		
	počet škol	počet dětí na 1 školu	počet dětí na 1 třídu	počet škol	počet dětí na 1 školu	počet dětí na 1 třídu
Česká republika	386	31	16	4883	72	23
Hlavní město Praha	101	32	14	325	123	25
Středočeský kraj	85	32	17	700	68	23
Jihočeský kraj	17	22	15	302	75	23
Plzeňský kraj	11	30	18	263	70	22
Karlovarský kraj	7	28	15	117	75	24
Ústecký kraj	25	29	16	332	74	23
Liberecký kraj	15	32	19	221	66	22
Královéhradecký kraj	16	21	16	298	63	23
Pardubický kraj	4	27	21	312	59	24
Kraj Vysočina	9	35	19	277	63	22
Jihomoravský kraj	32	34	18	635	63	23
Olomoucký kraj	21	37	18	361	60	22
Zlínský kraj	12	36	17	304	64	23
Moravskoslezský kraj	31	32	17	436	88	23

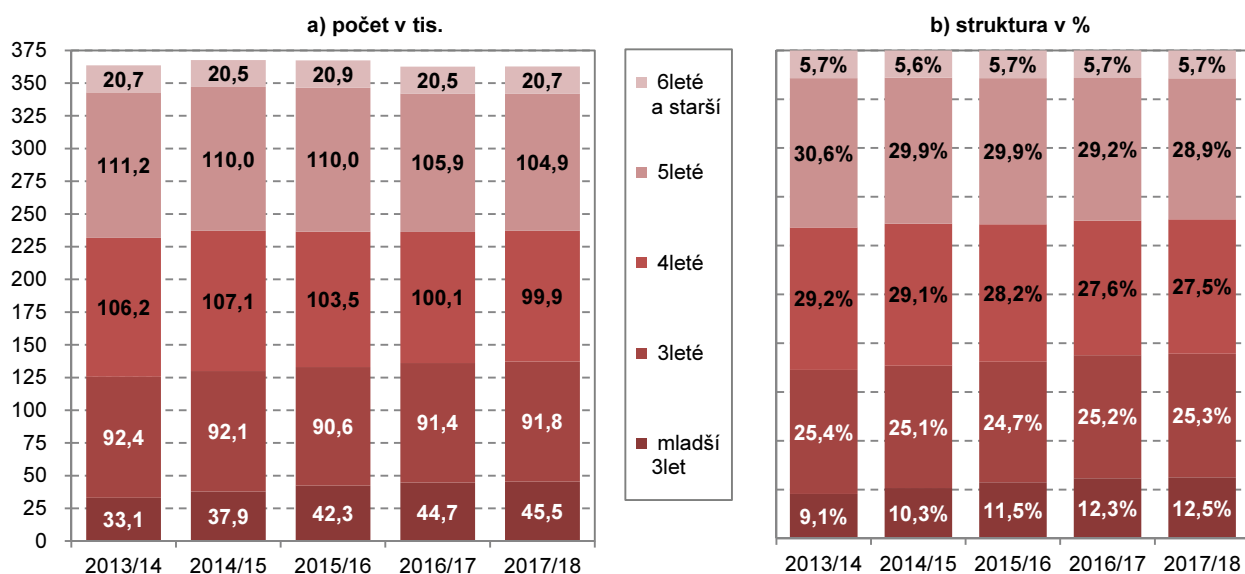
Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

1.6 Věkové složení dětí v mateřských školách

Mateřské školy navštěvují různé věkové skupiny dětí. Nejvíce dětí se vyskytuje ve skupině tříletých až pětiletých, ale procentuální zastoupení této skupiny v posledních pěti letech klesá. V roce 2012/13 to bylo 302 503 dětí, což představovalo 85,4 % všech dětí v mateřských školách, ve školním roce 2017/18 klesl počet dětí v této věkové skupině na 296 573 dětí, tj. 81,8 % všech dětí v mateřských školách.

Pokud má mateřská škola dostatečný počet volných míst, mohou do ní docházet také děti mladší tří let. Tato věková skupina dětí zaznamenala za posledních deset let největší nárůst a jejich počet se téměř zdvojnásobil. Z 23 710 dětí (8,1 % z celkového počtu dětí v mateřských školách) ve školním roce 2007/08 na 45 471 dětí ve školním roce 2017/18, což představuje již 12,5 % z celkového počtu dětí v mateřských školách.

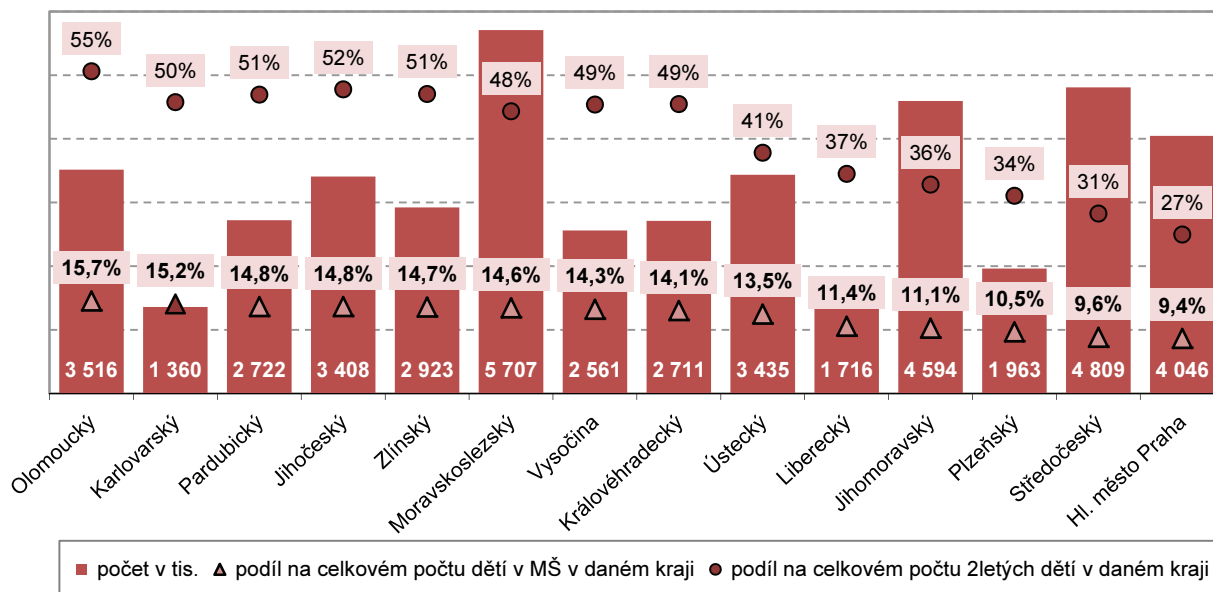
Procentuální zastoupení šestiletých a starších dětí navštěvujících mateřskou školu (děti, které by již měly navštěvovat základní školu – jedná se tedy o děti s odloženou povinnou školní docházkou) se v posledních třech letech ustálilo na 5,7 %, tj. 20 712 dětí ve školním roce 2017/18.

Graf 10: Děti v mateřských školách v ČR podle jejich věku v letech 2013/2014 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Procentuální zastoupení dětí mladších 3 let na všech dětech ve školkách se v jednotlivých krajích České republiky poměrně výrazně liší. Ve školním roce 2017/18 byl jejich podíl nejvyšší v Olomouckém kraji (15,7 %) a naopak nejnižší v Praze (9,4 %). Průměr za mateřské školy v ČR celkem byl ve stejném školním roce výše zmíněných 12,5 %. Procento dětí v České republice ve věku 2 let, které ve školním roce 2017/18 chodilo do mateřských škol, se rovnalo 41 %. Před pěti lety to bylo 27 %. V krajském srovnání z populace dvouletých dětí do mateřských škol nejvíce (55 %) chodilo dětí v Olomouckém kraji.

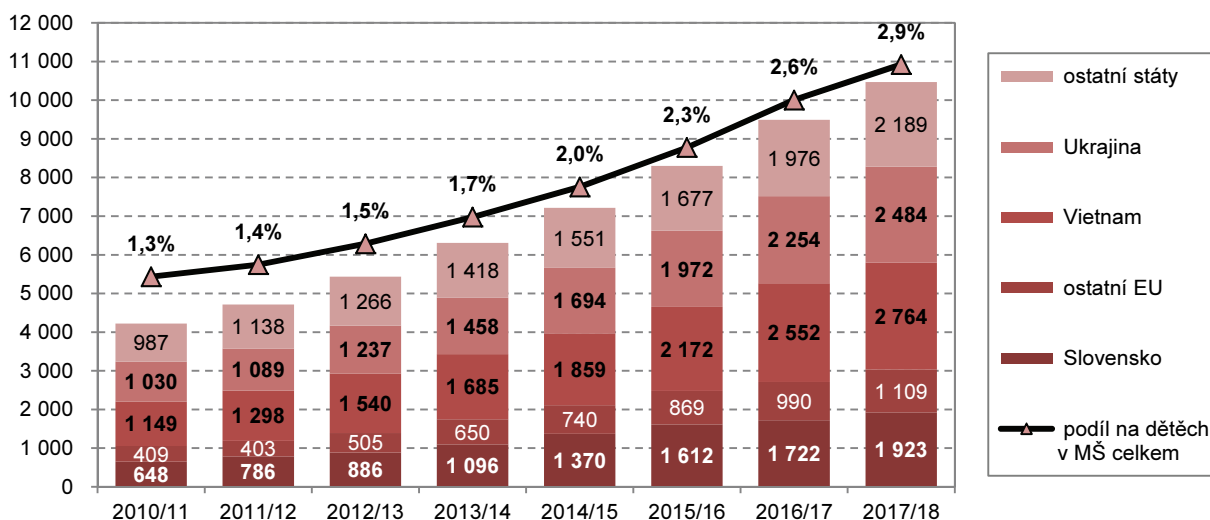
Graf 11: Děti mladší 3 let v mateřských školách v jednotlivých krajích ČR ve školním roce 2017/2018

1.7 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

Vzhledem k tomu, že i na děti cizinců, kteří pobývají na území České republiky, se vztahuje povinná školní docházka, je důležitá také jejich předškolní příprava. U dětí s odlišným mateřským jazykem je pobyt v mateřské škole často prvním setkáním s českým jazykovým prostředím. V mateřských školách cizinců každoročně přibývá. Ve školním roce 2017/18 se v mateřských školách vzdělávalo 10 469 cizinců, tedy 2,9 % všech dětí mateřských škol. Počet dětí (cizinců) od školního roku 2010/11 vzrostl 2,5krát a podíl na celkovém počtu dětí v MŠ se zvýšil ze 1,3 % na výše uvedených 2,9 %. Nejpočetnějšími skupinami těchto dětí byli Vietnamci (26,4 %), Ukrajinci (23,7 %) a Slováci (18,4 %) – údaje za školní rok 2017/18.

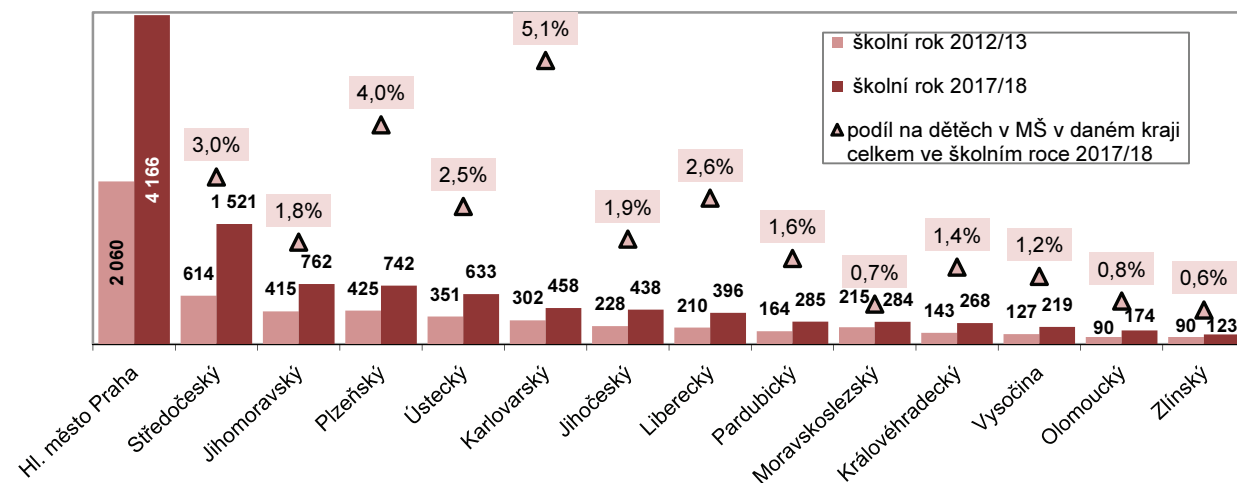
Graf 12: Děti v mateřských školách v ČR s cizím státním občanstvím v letech 2012/2013 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

Nejčastěji navštěvovaly děti s cizím státním občanstvím mateřské školy v Praze, kde představovaly 9,7 % všech dětí ve školách. Více než 5 % dětí v MŠ tvořili cizinci v Karlovarském kraji. Naopak v Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském kraji nedosahoval počet dětí s cizím státním občanstvím ve školách ani 1 %.

Graf 13: Děti v mateřských školách s cizím státním občanstvím v krajích ČR v letech

* podíl na dětech v MŠ v Praze ve školním roce 2017/2018 činil 9,7 %

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

1.8 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách

Mateřské školy navštěvovalo ve školním roce 2017/18 celkem 10 788 zdravotně postižených dětí – děti se **speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)** - z nichž 50,5 % mělo vadu řeči. Podíl dětí se SVP na celkovém počtu dětí v předškolním vzdělávání v České republice činí 3 % a v čase se příliš nemění. Více jak třetina (35,0 %) zdravotně postižených dětí bylo individuálně integrováno do běžných tříd mateřských škol. Běžné třídy mateřských škol tak navštěvovalo v minulém školním roce 3,7 tis. dětí se SVP.

Tab. 3 Děti se SVP v mateřských školách v krajích ČR ve školním roce 2017/2018

území	školní rok 2017/2018			školní rok 2007/2008			změna za 10 let (07/08-17/18)		
	celkem	ve speciálních třídách	individuálně integrované v běžných třídách	celkem	ve speciálních třídách	individuálně integrované v běžných třídách	celkem	ve speciálních třídách	individuálně integrované v běžných třídách
Česká republika	10 788	7 014	3 774	8 533	6 850	1 683	26,4%	2,4%	124,2%
Hlavní město Praha	1 126	778	348	844	661	183	33,4%	17,7%	90,2%
Středočeský kraj	848	310	538	476	317	159	78,2%	-2,2%	238,4%
Jihočeský kraj	476	282	194	341	202	139	39,6%	39,6%	39,6%
Plzeňský kraj	486	276	210	428	344	84	13,6%	-19,8%	150,0%
Karlovarský kraj	210	104	106	197	162	35	6,6%	-35,8%	202,9%
Ústecký kraj	970	598	372	740	661	79	31,1%	-9,5%	370,9%
Liberecký kraj	506	386	120	645	489	156	-21,6%	-21,1%	-23,1%
Královéhradecký kraj	794	538	256	647	580	67	22,7%	-7,2%	282,1%
Pardubický kraj	282	134	148	291	221	70	-3,1%	-39,4%	111,4%
Kraj Vysočina	489	253	236	386	285	101	26,7%	-11,2%	133,7%
Jihomoravský kraj	1 400	982	418	912	822	90	53,5%	19,5%	364,4%
Olomoucký kraj	623	445	178	519	403	116	20,0%	10,4%	53,4%
Zlínský kraj	786	593	193	592	428	164	32,8%	38,6%	17,7%
Moravskoslezský kraj	1 792	1 335	457	1 515	1 275	240	18,3%	4,7%	90,4%

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

Až polovina dětí se SVP v mateřských školách je postižená vadami řeči. Poruchami autistického spektra trpí 10,3 % dětí se SVP. Mezi postiženými dětmi je více chlapců než dívek. Jejich podíl zůstává během posledních 10 let konstantní. Pohyboval se v rozmezí mezi 65 % a 68 %.

1.9 Předškolní vzdělávání v základních školách

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje rovněž v **přípravných třídách základních škol**. Ty jsou určeny dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, a kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Počet základních škol, ve kterých jsou přípravné třídy zřízeny, poprvé ve sledovaném období klesl, a to o 11,9 %, tj. z 295 na 260 škol. Rovněž se značně snížil i počet přípravných tříd, a to z 345 na 286 tříd, což představuje pokles o 17,1 %. V souvislosti s tím došlo k významnému poklesu počtu dětí v přípravných třídách, a to o 25,4 %, tj. o 1 162 dětí. Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách od roku 2013/14 kleslo ze 42,5 % až na 35,8 % ve školním roce 2017/18.

Přípravný stupeň základní školy speciální připravuje na povinnou školní docházku děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let, a to i v průběhu školního roku, a na přípravném stupni setrvává až do zahájení povinné školní docházky, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři školní roky. V letošním školním roce došlo ke snížení počtu základních škol speciálních s přípravným stupněm na 50 škol. Naopak mírně vzrostl počet tříd přípravného stupně, a to z 32 na 34 tříd. Počet dětí se snížil z 231 v roce 2016/17 na 228 v letošním školním roce. Procentuální zastoupení dívek v přípravných třídách se pohybuje od 32,9 % (v roce 2016/17) až po současných 34,2 %.

2. Základní vzdělávání

Základní vzdělávání je dalším stupněm ve vzdělávací soustavě České republiky. Cílem základního vzdělávání je vést žáky k osvojení potřebné strategie učení a motivovat k celoživotnímu vzdělávání. Napomáhá žákům poznávat své schopnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Základní vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole, na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídajících ročnících osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Základní vzdělávání má 9 ročníků a člení se na první a druhý stupeň. První stupeň je tvořen prvním až pátým ročníkem a druhý stupeň šestým až devátým ročníkem základní školy (příp. odpovídajícími ročníky víceletých gymnázií či osmiletých konzervatoří).

Přechod z prvního stupně na druhý není podmíněn přijímacími zkouškami. Žák po úspěšném absolvování pátého ročníku pokračuje ve studiu. Jinou možností je přestup na víceleté gymnázium, které poskytuje osmileté studium, resp. šestileté studium po ukončení 7. třídy ZŠ. Přestup na gymnázium je podmíněn přijímacími zkouškami a vyhovujícím prospěchem na prvním stupni základní školy.

U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) je možné prodloužení základního vzdělávání na deset let, kde první stupeň končí šestým ročníkem základní školy. Žáci se SVP mohou být zařazeni do speciálních tříd na běžných základních školách nebo individuálně integrováni do běžných tříd základních škol. Jsou pro ně určeny také školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Základní školy speciální mají deset postupných ročníků.

V základním vzdělávání se ve školním roce 2017/18 celkem vzdělával téměř milion dětí (967 717 žáků), tj. nejvíce za posledních deset let. Za posledních pět let vzrostl počet těchto žáků o více jak 100 tis. – ve školním roce 2012/13 se účastnilo základního vzdělávání 848 755 žáků. V posledních deseti letech se podíl žáků plnících povinnou školní docházku na základních školách pohyboval mezi 95 a 96 %. Ve školním roce 2017/18 to bylo 95,7 % (926 108 žáků) – z toho na 1. stupni 575 699 a na 2. stupni 350 409 žáků. Zbýlých 41 609 (4,3 %) žáků plnilo povinnou školní docházku na víceletých gymnáziích a konzervatořích – z toho 4 740 v 1.–2. ročníku šestiletých gymnázií, 36 520 v 1.–4. ročníku osmiletých gymnázií a 349 v 1.–4. ročníku osmiletých konzervatoří.

2.1 Základní školy – počty škol a jejich tříd

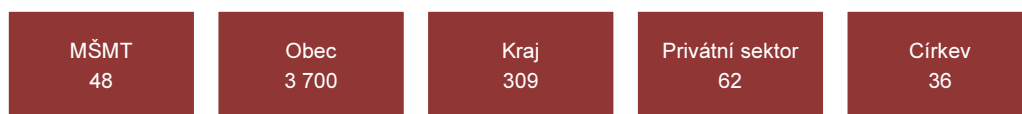
V České republice ve školním roce 2017/18 zajišťovalo základní vzdělávání celkem **4 155 základních škol** – o 15 více než v předchozím školním roce či o 49 více než před třemi lety, ale stejně jako ve školním roce 2007/08. Z výše uvedených 4 155 škol bylo 92 % (3 823) **běžných škol** a zbylých 332 škol pak tvořily školy pro žáky **se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)**. Počet speciálních základních škol v Česku postupně klesá. Meziročně se jejich počet snížil o 17 (5 %) a za deset let o téměř čtvrtinu (103 škol).

Z **hlediska velikosti** tvořily ve školním roce 2017/18 přibližně polovinu škol (52 %) malé základní školy, kde se vzdělávalo 150 a méně žáků. Jde často o školy, kde probíhá výuka pouze na první stupni. Středně velké školy se 151 až 500 žáky se podílely na celkovém počtu škol 35 %. Zbylých 13 % tvořily velké školy s více jak 500 žáky. Z pohledu **krajského srovnání** je nejvíce základních škol (533) ve Středočeském kraji, následovaném krajem Jihomoravským se 482 školami a Moravskoslezským s 441 školami. Počet škol v jednotlivých krajích je ovlivněn jak velikostí populace daného kraje, tak dostupností jednotlivých sídel.

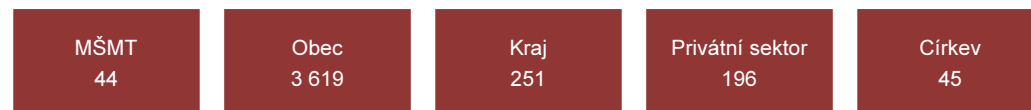
Většina základních škol (3 914; 92,7 %) v České republice je **veřejná**. Nejčastějším zřizovatelem veřejných škol jsou jednotlivé **obce**. Ve školním roce 2017/18 patřilo obcím 3 619 základních škol – o 81 méně než ve školním roce 2007/08. Ve 251 případech byl zřizovatelem **kraj** a ve 44 **MŠMT**. Kromě veřejných základních škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** školách. Tyto základní školy – stejně jako v případě škol mateřských – však stále reprezentují poměrně malý podíl z celkového počtu základních škol v České republice. Ve školním roce 2017/18 bylo v Česku 196 soukromých a 45 církevních základních škol. Tyto školy se sice podílely 5,8 % na celkovém počtu základních škol v ČR, ale chodilo do nich „jen“ 2,3 % (20 863) žáků, jelikož jde ve většině případů o menší zařízení. Na rozdíl od veřejných škol, jejichž počet v posledních letech klesá (o 3,5 %; 143 škol za posledních deset let), tak především soukromých škol každoročně přibývá. Za posledních deset let jejich počet vzrostl z 62 ve školním roce 2007/08 na 196 ve školním roce 2017/18 a jejich podíl na celkovém počtu škol se ve stejném období zvýšil ze 1,5 % na 4,7 %.

Obrázek 2: Počet základních škol v ČR podle zřizovatele ve školním roce 2007/08 a 2017/18

Školní rok 2007/2008

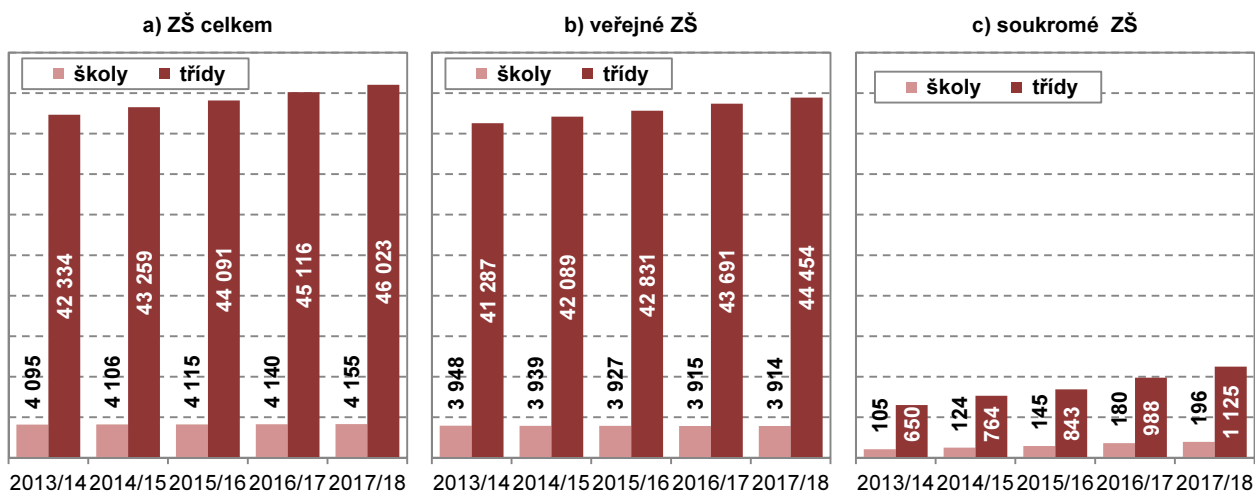

Školní rok 2017/2018

Téměř čtyři z deseti soukromých základních škol se nachází v Praze (38 škol) nebo ve Středočeském kraji (35 škol). V Praze se ve školním roce 2017/18 podílely tyto soukromé školy 14 % na celkovém počtu pražských základních škol a chodilo do nich 3,2 % žáků. Naopak ve Zlínském kraji soukromé školy tvořily jen 1,6 % základních škol a chodilo do nich 0,9 % žáků.

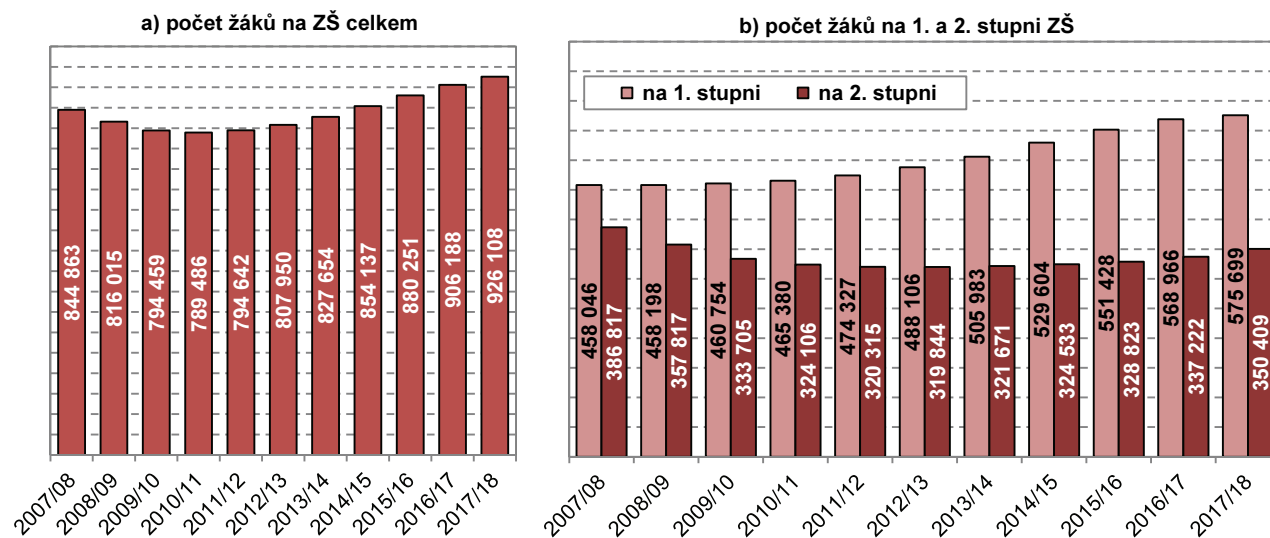
V základních školách bylo v minulém školním roce zřízeno celkem **46 023 tříd**, tj. o 907 tříd více než v předchozím školním roce. Počet tříd v posledních pěti letech roste výrazně rychleji než počet škol. Počet škol vzrostl „jen“ o 1,5 % (v absolutním vyjádření přibylo 60 nových škol), zato počet jejich tříd o desetinu – v absolutním vyjádření přibylo od školního roku 2012/13 na základních školách 4 284 nových tříd. Z výše uvedeného plyne, že roste velikost škol měřena počtem jejich tříd, a to především v případě škol veřejných – z průměrných 10,3 třídy na jednu školu ve školním roce 2012/13 na 11,3 třídy ve školním roce 2017/18. Naopak u soukromých škol tento ukazatel poklesl ve stejném období z 6,6 na 5,7 třídy.

Graf 14: Počet základních škol a jejich tříd v ČR v letech 2013/2014 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT

2.2 Žáci na základních školách – základní údaje

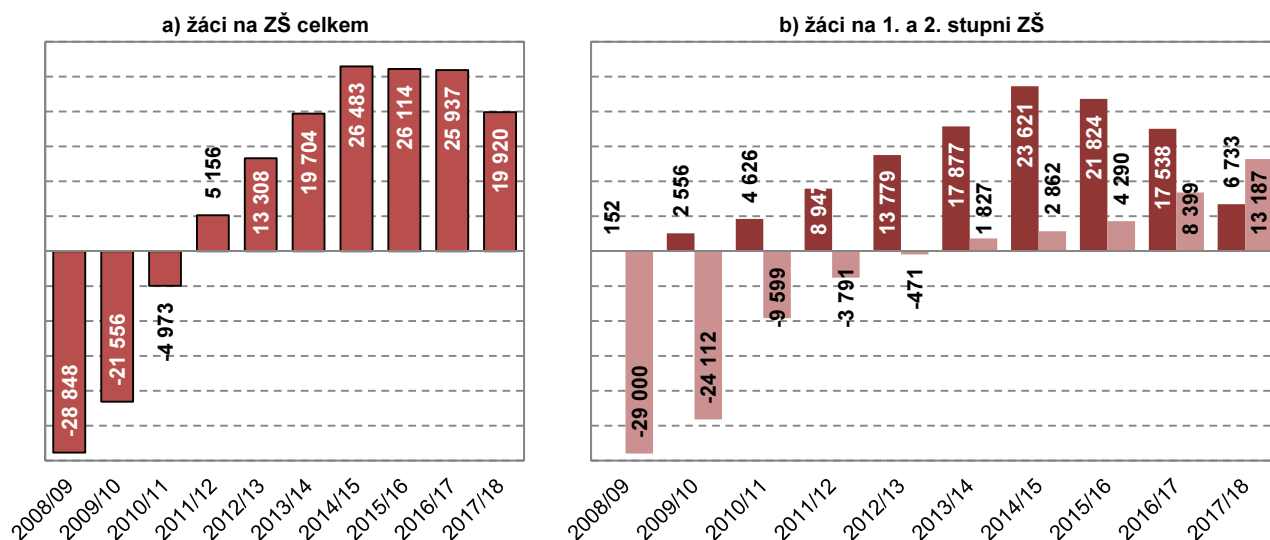
Ve školním roce 2017/18 studovalo na základních školách **926,1 tis. žáků**, což je o 19,9 tis. (2,2 %) více než v předchozím školním roce. Jejich počet začal každoročně narůstat od roku 2010/11 a jen za posledních pět let jich přibyla 118 tis. Na **prvním stupni** základních škol studovalo ve školním roce 2017/18 téměř o dvě třetiny (64 %; 225,3 tis.) žáků více než na **druhém stupni** – před deseti lety to bylo více cca o pětinu.

Graf 15: Počet žáků na základních školách v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

I když se počet žáků 1. stupně meziročně zvýšil „pouze“ o 1,2 % žáků – v porovnání s 3,9 % meziročním nárůstem počtu žáků 2. stupně – tak v delším časovém období zde počet žáků rostl výrazně rychleji. Na prvním stupni za posledních deset let přibyla čtvrtina žáků, naopak na druhém stupni ve stejném období počet žáků poklesl o desetinu. V absolutním vyjádření přibyla za deset let na prvním stupni základních škol 118 tisíc žáků, ale na druhém jejich počet poklesl o 36 tisíc. Tyto údaje kopírují demografický vývoj populace v příslušných věkových skupinách dětí. Žáci, kteří budou letos a v příštích letech nastupovat do 1. tříd ZŠ budou početně stále převyšovat žáky, kteří ze ZŠ vycházejí.

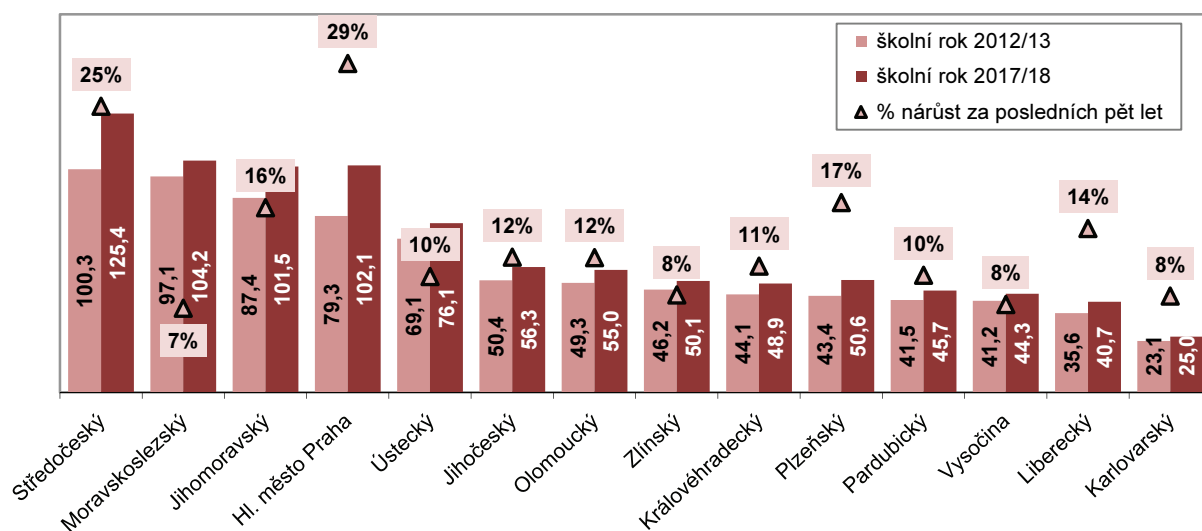

Graf 16: Meziroční změny počtu žáků na základních školách v ČR v letech 2008/2009 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Jak již bylo uvedeno výše, nejvíce základních škol je v **kraji** největším, tj. v Středočeském. Logicky se v tomto kraji a jeho školách vzdělávalo i nejvíce žáků – ve školním roce 2017/18 zde do 6 050 tříd chodilo 125 416 žáků. Za Středočeským krajem následovaly další tři kraje – Moravskoslezský, Jihomoravský a v Praze – kde se ve školním roce 2017/18 vzdělávalo ve všech případech cca 100 tis. žáků. Nejméně žáků – 5krát méně než ve Středočeském kraji – chodilo do základních škol v Karlovarském kraji.

Za posledních pět let vzrostl nejvíce počet žáků v absolutním vyjádření ve Středočeském kraji, a to z 100,3 tisíc ve školním roce 2012/13 na výše zmíněných 125,4 tisíce ve školním roce 2017/18, procentuálně pak v Praze, a to o téměř 30 %. Ve stejném období procentuálně nejméně vzrostl počet žáků v krajích Zlínském, Karlovarském a na Vysočině – ve všech případech o 8 % a v Moravskoslezském kraji o 7 %.

Graf 17: Počet žáků v základních školách v krajích ČR v letech 2012/2013 a 2017/2018 (v tis.; %)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Povinnou školní docházku lze plnit jak na základních školách, tak v nižších ročnících víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří. Jedná se o první dva ročníky šestiletých gymnázií a první čtyři ročníky osmiletých gymnázií a osmiletých konzervatoří. Ve školním roce 2017/18 plnilo povinnou školní docházku na **nižším stupni víceletých gymnázií** 41 260 žáků. Na **nižším stupni osmiletého vzdělávání na konzervatoři** se v roce 2017/18 vzdělávalo 349 žáků, což představuje meziroční nárůst o 20 žáků.

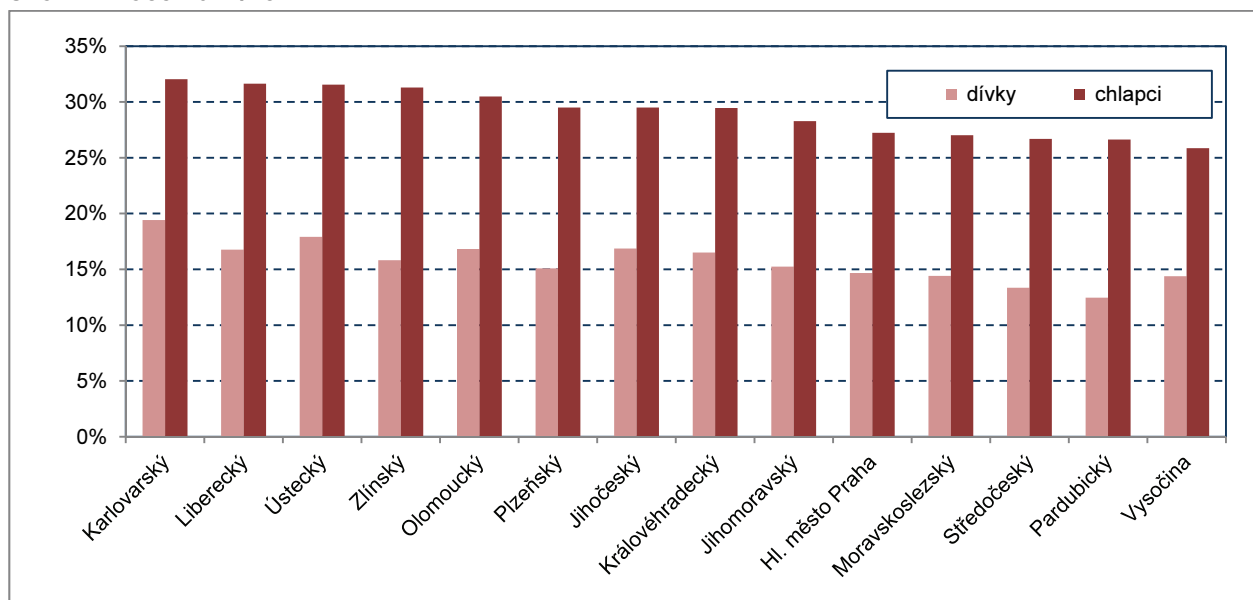
2.3 Zápisy do prvních tříd základních škol

V roce 2017/18 bylo do prvních tříd základních škol přijato celkem 111 841 žáků, což je o 5 357 žáků (5 %) méně než v předchozím roce, ale o 20 tisíc (22 %) více než před deseti lety. Nejvíce prvňáků bylo přijato ve Středočeském kraji (16,3 tis.), v Praze (13,5 tis.) a Jihomoravském kraji (12,6 tis.). Největší podíl žáků, kteří byli přijati do 1. ročníku, tvoří žáci ve věku 6 let. Ve školním roce 2017/18 jich do prvních tříd nastoupilo 86 426. V roce 2014/2015 představovali šestiletí žáci 80,0 % nově přijatých žáků, v posledních dvou letech toto zastoupení kleslo až na současných 77,3 %.

Žáků starších sedmi let (jedná se o žáky, kteří nastoupili po odkladu povinné školní docházky) nastoupilo celkem 24 734, to je o 226 méně než v předchozím roce. Podíl žáků, kteří začínají povinnou školní docházku v 7 letech či později, v posledních cca 10 letech osciluje kolem 20 % - ve školním roce 2017/18 to bylo 22,1 %. Ve školních letech 2013/14 a 2014/15 to bylo mírně pod 20 %.

Je tedy možné říci, že v České republice již nedochází k výrazným změnám podílu dětí, které mají odklad povinné školní docházky. Značné rozdíly jsou však mezi dívkami a chlapci a jednotlivými kraji. Ve školním roce 2017/18 až v 7 letech – po odkladu školní docházky – nastoupilo do 1. třídy 15,3 % dívek, ale 28,6 % chlapců. Ve srovnání jednotlivých krajů mají nejvíce odkladů dětí na severozápadě republiky v kraji Karlovarském a Ústeckém. Naopak nejméně odkladů je v kraji Pardubickém, na Vysočině a ve Středočeském kraji.

Graf 18: Podíl žáků starších 7 let přijatých do 1. ročníku základních škol podle pohlaví v krajích ČR ve školním roce 2017/18

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Základní školy navštěvují i děti mladší 6 let. Tato věková skupina žáků se však v posledních třech školních letech podílí jen 0,6 % na přijatých žácích do 1. ročníku základních škol. V roce 2017/18 jich bylo 681, což je o 37 méně než v minulém školním roce. Nejvíce žáků mladších 6 let bylo přijato do prvního ročníku v Praze – 112 (0,8 % ze všech žáků přijatých do prvního ročníku v Praze). Ve skupině žáků mladších 6 let je zajímavé to, že převážnou část tvoří dívky - 498 dívek versus 183 chlapců v roce 2017/18.

2.4 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách

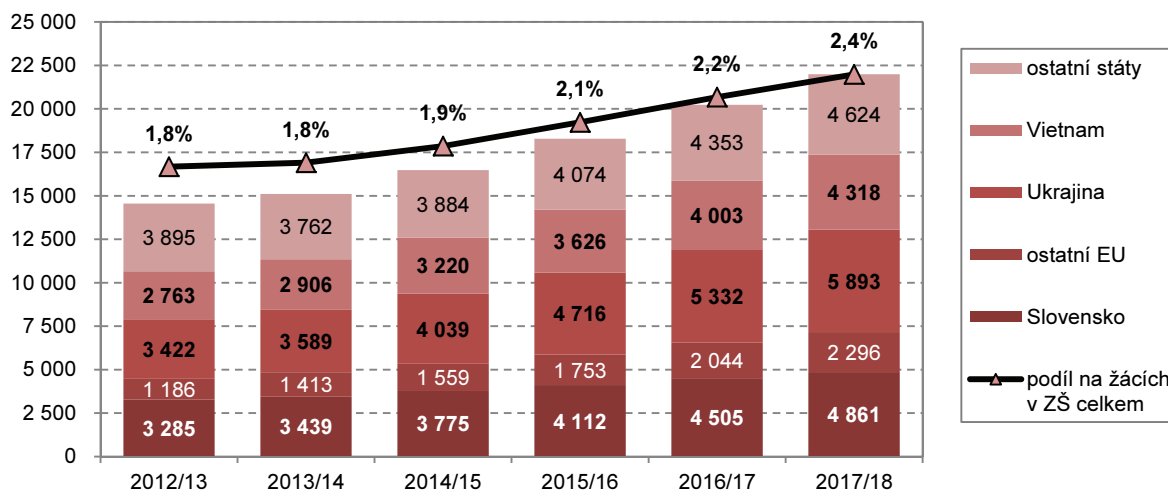
Děti cizinců mají přístup k základnímu vzdělání za stejných podmínek jako občané ČR. Mají nárok na bezplatné vzdělávání, přístup ke školnímu stravování a školním zájmovým kroužkům. Povinná školní docházka platí pro všechny děti cizinců v dané věkové kategorii, kteří v Česku pobývají déle než 90 dní.

Stejně jako v případě mateřských škol – i když ne takovým tempem – i v základních školách každoročně roste počet žáků s **cizím státním občanstvím**. Za posledních pět let jejich počet vzrostl cca o polovinu (51,1 %). Ve školním roce 2017/18 jich navštěvovalo základní školy v České republice celkem 21 922 a na

celkovém počtu žáků základních škol se tyto žáci podíleli 2,4 % – před pěti lety se jich vzdělávalo na základních školách 14 551 a jejich podíl na všech žácích se rovnal 1,8 %.

Ve školním roce 2017/18 mezi cizinci vzdělávajícími se na základních školách – na rozdíl od mateřských škol – dominovali **Ukrajinci (5 893), následovaní Slováky (4 861) a Vietnamci (4 318)**. Žáci z těchto tří států představovali více jak dvě třetiny (69 %) všech cizinců na základních školách – ve všech případech šlo o údaje za školní rok 2017/18. Za posledních pět let nejrychleji rostly na základních školách počty žáků s ukrajinským občanstvím (o 72 %; 2,5 tis. žáků). Počet slovenských a vietnamských žáků ve stejném období vzrostl v obou případech cca o 1,5 tisíce žáků. Asi nikoho nepřekvapí skutečnost, že zdaleka nejvíce žáků s cizím státním občanstvím chodilo do pražských základních škol – 8 254 (37,5 %) žáků ve školním roce 2017/18.

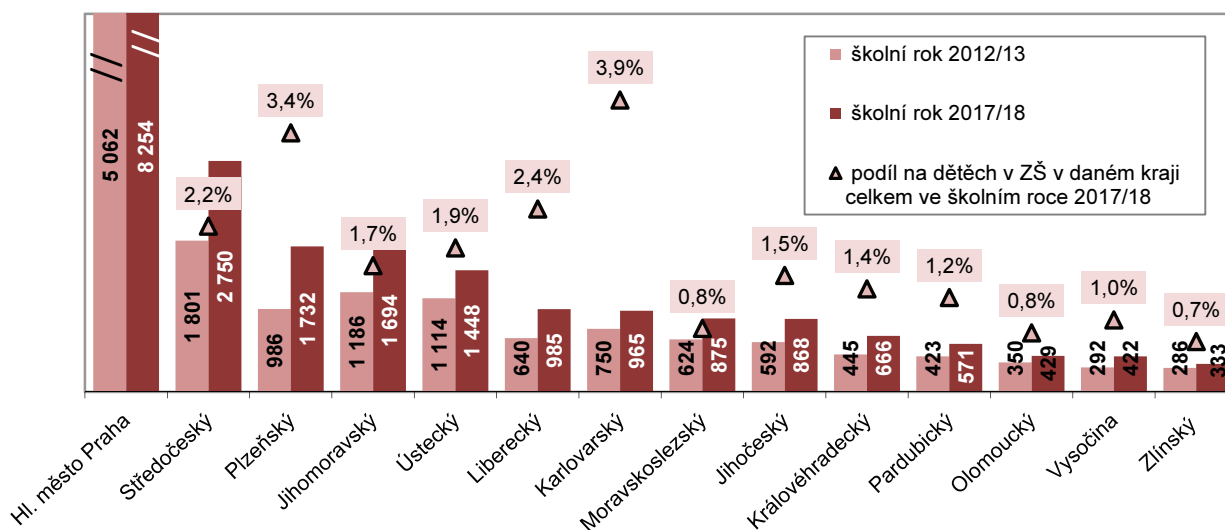
Graf 19: Žáci na základních školách v ČR s cizím státním občanstvím v letech 2012/2013 až 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

Asi nikoho nepřekvapí skutečnost, že zdaleka nejvíce žáků s cizím státním občanstvím chodilo do pražských základních škol – 8 254 (37,5 %) žáků ve školním roce 2017/18. Tito žáci zde představovali 8,1 % ze všech žáků pražských základních škol. Více než 3 % žáků ZŠ tvořili cizinci v Karlovarském a Plzeňském kraji. Naopak v Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji nedosahoval počet žáků s cizím státním občanstvím na tamních základních školách ani 1 %.

Graf 20: Žáci na základních školách s cizím státním občanstvím v jednotlivých krajích ČR

* podíl na žácích na ZŠ v Praze ve školním roce 2017/2018 činil 8,1 %

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

2.5 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

V základních školách se ve školním roce 2017/18 vzdělávalo více jak sto tisíc (107 772) zdravotně **postižených** či **jinak znevýhodněných žáků**, kteří tak tvořili 11,9 % z celkového počtu žáků navštěvujících základní školy. Většina z těchto žáků, 95 631, byla zdravotně postižena, jde o tzv. žáky se **speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)**. 13 721 žáků mělo **jiné zdravotní znevýhodnění** a dalších 8 732 byla znevýhodněna **z jiných důvodů**. Patří sem například žáci, jejichž speciální vzdělávací potřeby vyplývají zejména z jiných životních podmínek v rodině žáka (např. sociální vyloučení, výrazná chudoba) nebo jde o žáky z odlišného kulturního prostředí v rodině žáka, s omezenou znalostí vyučovacího jazyka či se jedná o kombinaci více faktorů.

Pro žáky se SVP je možné zřídit **samostatné školy**. V roce 2017/18 bylo v České republice 332 škol pro žáky se SVP. Počet těchto škol každoročně klesá. Zatímco před 10 lety jich bylo 435, dnes jich je o 103 méně. Z celkového počtu učitelů (63 tis.) v roce 2017/18 učilo 7,3 % ve školách pro žáky se SVP.

Žáci se SVP mohou být začleněni i do běžné třídy běžné školy, anebo se pro ně zřizují v rámci běžné školy samostatné třídy s upravenými vzdělávacími programy - speciální třídy. Speciální školy jsou tvořené pouze speciálními třídami (tyto školy jsou zřízeny výhradně pro vzdělávání žáků se SVP). V roce 2017/18 bylo v České republice 3,4 tis. **speciálních tříd**. Malá část těchto tříd byla zřízená v běžných školách (14,8 %), zbytek ve školách pro žáky se SVP.

Celkově bylo ve školním roce 2017/18 v základních školách téměř výše uvedených 96 tis. žáků se SVP, tedy 10,3 % všech žáků základních škol. V posledních letech výrazně vzrostl počet žáků se SVP **individuálně integrovaných v běžných třídách základních škol**. Ve školním roce 2017/18 bylo integrováno mezi ostatní žáky v běžných třídách základních škol 72 % (68 419) žáků se zdravotním postižením. Jde o výrazně vyšší podíl než před deseti lety, kdy do běžných tříd chodila jen cca polovina dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Ve školním roce 2017/18 se 23 % žáků se SVP vzdělávalo ve speciálních školách určených pro tyto žáky a zbylých 5 % ve speciálních třídách v rámci běžných ZŠ. V celém sledovaném období posledních deseti let cca dvě třetiny žáků (67,9 % ve školním roce 2017/18) se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří navštěvovali základní školu, byli chlapci. Nejvíce dětí se SVP je ve Středočeském kraji (12,9 tis.), Naopak, nejméně žáků se SVP najdeme v Karlovarském kraji (3,1 tis.).

Tab. 4 Žáci se SVP na ZŠ v ČR ve školním roce 2017/2018

žáci se SVP ¹⁾							
celkem	z toho dívky	v tom					
		ve speciálních třídách škol pro žáky se SVP ¹⁾		ve speciálních třídách běžných škol		v běžných třídách běžných škol	
		celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky
76 294	25 310	31 248	11 980	8 961	3 064	36 085	10 266
72 854	24 288	30 553	11 655	7 951	2 689	34 350	9 944
71 801	23 954	30 014	11 424	7 026	2 425	34 761	10 105
70 723	23 553	27 892	10 640	6 605	2 263	36 226	10 650
71 791	23 749	26 162	9 899	6 469	2 207	39 160	11 643
72 110	23 733	24 851	9 330	6 371	2 223	40 888	12 180
73 629	23 986	24 035	8 938	6 242	2 154	43 352	12 894
75 848	24 542	23 877	8 894	6 118	2 044	45 853	13 604
78 717	25 307	23 880	8 833	5 612	1 930	49 225	14 544
81 644	25 992	22 721	8 382	5 717	1 963	53 206	15 647
95 631	30 667	21 953	8 012	5 259	1 868	68 419	20 787

¹⁾ speciální vzdělávací potřeby

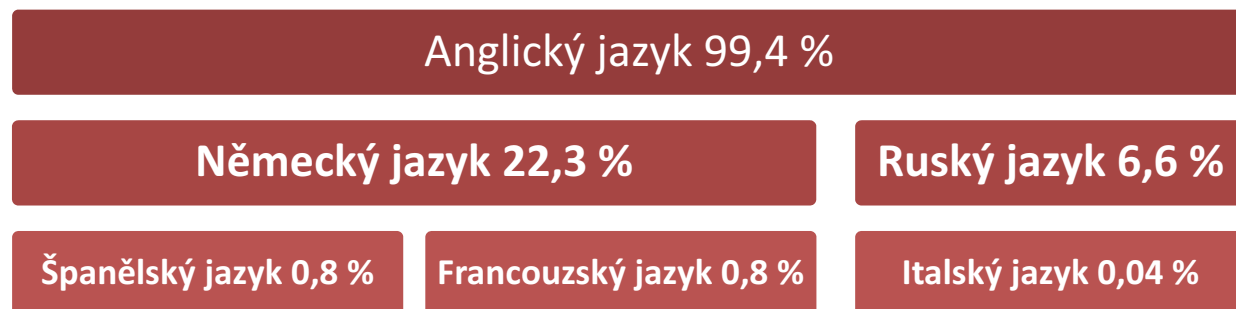
Zdroj: MŠMT

2.6 Jazykové vzdělávání na základních školách

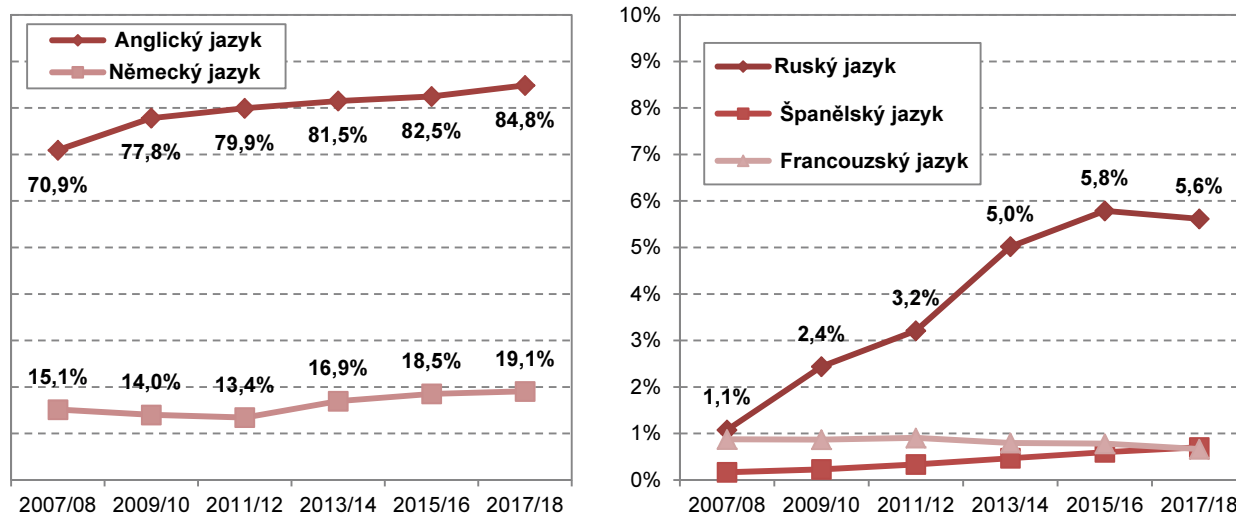
Jazykové kompetence přispívají k mobilitě, zaměstnanosti a osobnímu rozvoji lidí v každém věku. Komunikační schopnosti jsou důležité pro pracovní trh a omezené jazykové znalosti jsou překážkou například při volném pohybu pracovníků a při sociální či ekonomické integraci migrantů. Proto je výuka jazyků ve školách, která se v posledních letech posunula i do nižších ročníků, velmi důležitá. Základní školy musí v souladu se změnou školského zákona už od třetí třídy povinně začít s výukou cizího jazyka.

Ve školním roce 2017/18 se cizím jazykům v základních školách učilo celkem 85,4 % žáků. Nejvíce žáků se učilo anglický jazyk.

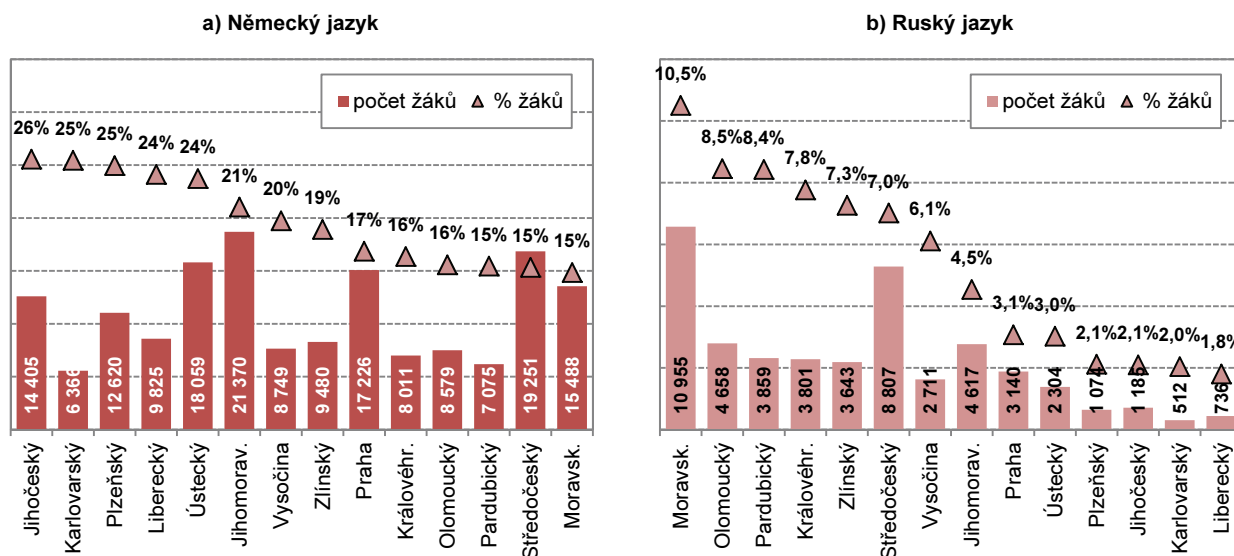
Za posledních deset let anglický jazyk upevnil svou pozici nejčastěji vyučovaného cizího jazyka na základních školách. Ve školním roce 2007/08 se ještě 29 % žáků navštěvující základní školy anglicky neučilo, nyní je to pouze 15 % žáků, převážně v nejnižších ročnících. S velkým odstupem je druhý cizí jazyk němčina, kterou se učilo v minulém školním roce 19 % žáků základních škol. Mezi ostatními, mnohem méně často vyučovanými jazyky, se zvyšuje obliba ruštiny, kterou se učí necelých 6 % žáků základních škol.

Graf 21: Podíl žáků na základních školách v ČR učící se vybrané cizí jazyky

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Podíl žáků, kteří se na základních školách učí německý jazyk je tradičně nejvyšší na jihozápadě republiky, kde se mnoho lidí denně setkává s německým jazykovým prostředím ať už ve svém vlastním zaměstnání nebo díky cestovnímu ruchu. Alespoň čtvrtina žáků se učí němčinu v Jihočeském, Karlovarském a Plzeňském kraji. Nejméně se němčina vyučuje na základních školách v Moravskoslezském, Pardubickém a Středočeském kraji. Moravskoslezský kraj naproti tomu vyniká ve výuce ruského jazyka. Ruštinu se tam na základních školách učí více než desetina žáků.

Graf 22: Žáci základních škol v krajích ČR studující vybrané jazyky ve školním roce 2017/18

Zdroj: MŠMT

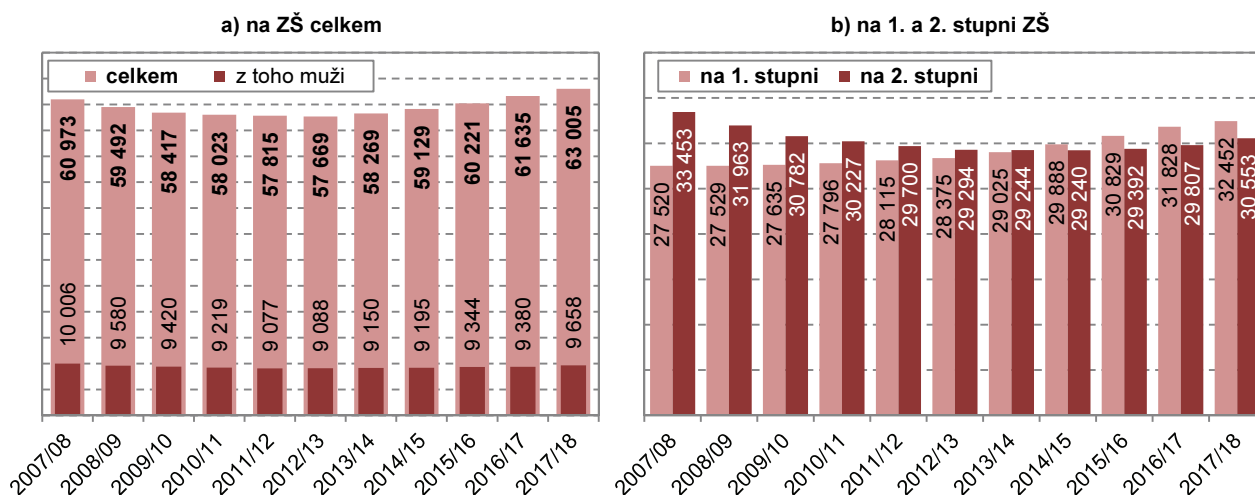
2.7 Počty učitelů a jejich průměrné mzdy

Výuku v základních školách v roce 2017/18 zajišťovalo **63 tisíc učitelů** (přepočtený počet osob na plně zaměstnané) – meziročně jejich počet vzrostl o 2,2 % (1 370 přepočtených osob), tj. procentuální nárůst byl stejný, jako u žáků. V delším časovém období však počet učitelů ve většině případů nekopíruje nárůst či pokles počtu žáků – spíše jej se zpožděním dohání. Kromě učitelů působilo na základních školách dalších 26 854 **nepedagogických zaměstnanců**, jde například o kuchařky, školníky nebo účetní. Jejich počet roste výrazně rychleji než počet učitelů.

Ženy tvořily 85 % učitelského sboru základních škol. Či opačně: pouze 15 % učitelského sboru základních škol představují **muži**. Od školního roku 2011/12 mužů na základních školách pomalu přibývá, ale jejich počet roste pomaleji než počet žen (učitelek). Na prvním stupni základních škol je podíl žen – učitelek dokonce 94%, na druhém stupni již čtvrtinu pedagogického sboru tvoří muži.

V **krajském srovnání** byl podíl mužů mezi učiteli základních škol nejvyšší na Vysočině – 17,3 % ve školním roce 2017/18. Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo zaznamenáno v Středočeském kraji (13,4 %). V absolutním vyjádření nejvíce mužů učitelů učí v krajích Jihomoravském, Středočeském, Moravskoslezském a v Praze – ve všech případech se jejich počet pohybuje mírně nad jedním tisícem. Nejméně mužů učitelů je v Karlovarském kraji (265) – údaje za školní rok 2017/18.

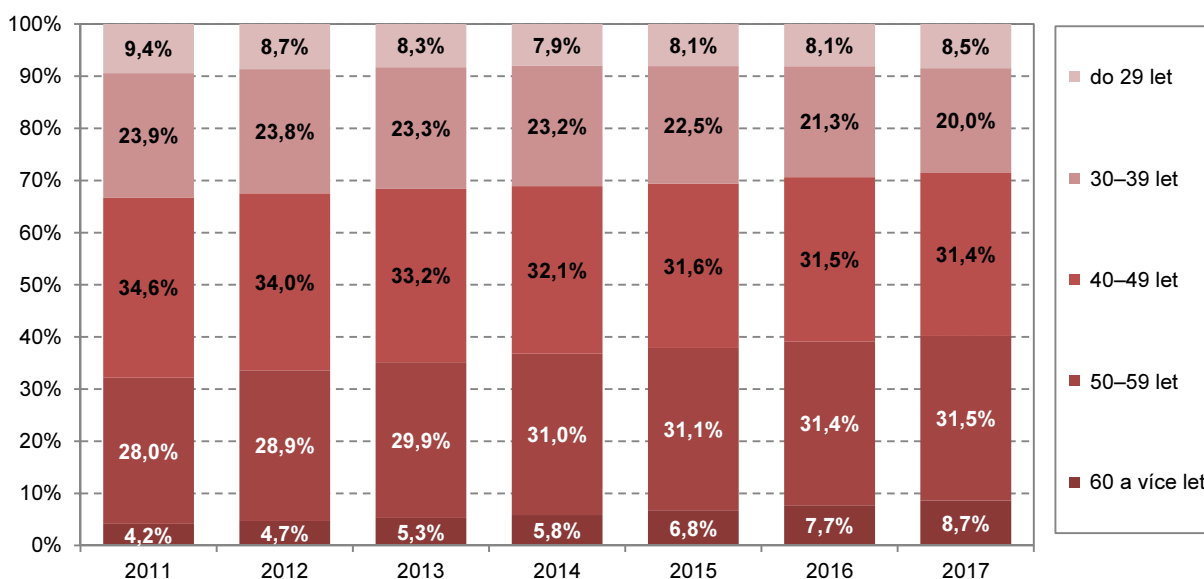
Z hlediska **zřizovatele** jednotlivých škol, byl ve školním roce 2017/18 na **prvním stupni** základních škol nejvyšší podíl mužů mezi učiteli u soukromých základních škol – 12,5 %. Nejnižší byl u škol, kde je zřizovatelem kraj – 4,0 %. Na **druhém stupni** byl nejvyšší podíl mužů na základních školách, kde je zřizovatelem MŠMT – 39 %, ale i zde platí, že v soukromých školách je podíl mužů vyšší než v průměru za všechny veřejné školy.

Graf 23: Počet učitelů* na základních školách v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

* Průměrný přepočtený počet na plně zaměstnané; učitelé zahrnují i řídící pracovníky (tj. ředitele a zástupce ředitelů).

Zdroj: MŠMT, ISP a vlastní dopočty ČSÚ

Z pohledu **věku učitele** (bez ředitelů a zástupců ředitele) lze konstatovat, že výuku na základních školách zajišťuje nejvíce učitelů ze dvou věkových skupin: 40 až 49 let a 50 až 59 let. V obou případech se učitelé v těchto věkových skupinách v roce 2017 podíleli cca 31 % na všech učitelích základních škol. Zatímco podíl učitelů ve věku 40 až 49 let v čase klesá, těch ve věku 50 až 59 roste. Ještě výrazněji roste zastoupení učitelů 60letých a starších z 4,2 % v roce 2011 na 8,7 % v roce 2017. Pětinu učitelského sboru základních škol v roce 2017 tvořili učitelé ve věku 30 až 39 let. Jejich podíl však v čase klesá.

Graf 24: Struktura učitelů* na základních školách v ČR podle věku v letech 2011 až 2017

* Učitelé bez řídících pracovníků (tj. ředitelů a zástupců ředitelů).

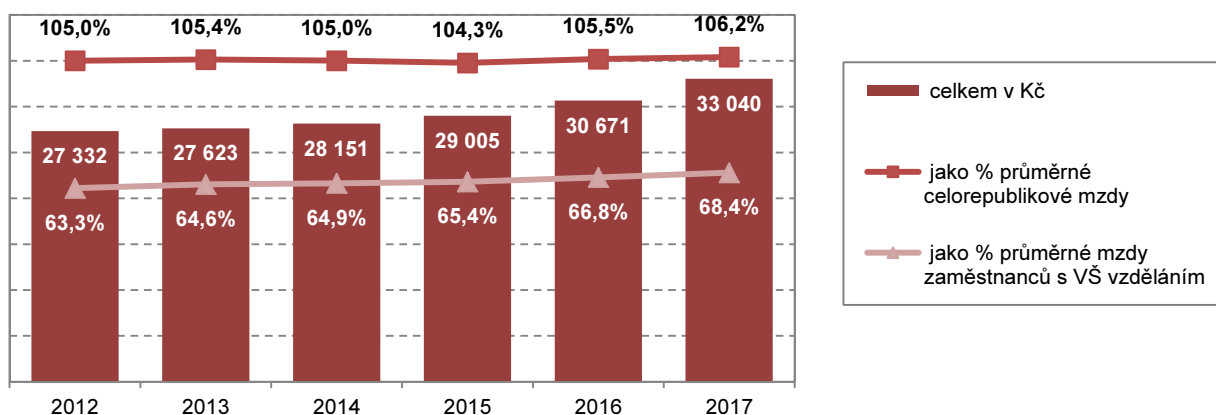
Zdroj: MŠMT, ISP a vlastní dopočty ČSÚ

Učitelů (bez ředitelů a zástupců ředitele) s **vysokoškolským vzděláním** je na základních školách již od roku 2015 více jak 90 %, v roce 2017 jich bylo 92 %. Z vysokoškolsky vzdělaných učitelů na základních školách má jako nejvyšší dokončené vzdělání bakalářské studium 4 %, magisterské 95 % a zbylé 1 % doktorské vysokoškolské vzdělání.

V roce 2017 dosáhla **průměrná hrubá měsíční mzda učitelů na základních školách částky 33 040 Kč**, což představuje 106,2 % průměrné hrubé měsíční mzdy všech zaměstnanců v České republice. Meziročně došlo k nárůstu průměrné mzdy učitelů o 7,7 % (2 369 Kč) – v reálných cenách došlo k nárůstu o 5,2 %

(1 589 Kč). V obou případech jde o nejvyšší meziroční nárůsty za posledních deset let. Pokud bychom porovnali průměrnou mzdu učitelů základních škol k celorepublikové průměrné mzdě zaměstnanců s vysokoškolským magisterským či doktorským vzděláním, tak v roce 2017 by dosáhla jen o něco více než dvou třetin (68,4 %) jejich úrovně.

Graf 25: Průměrná hrubá měsíční mzda učitelů na základních školách v ČR v letech 2012 až 2017

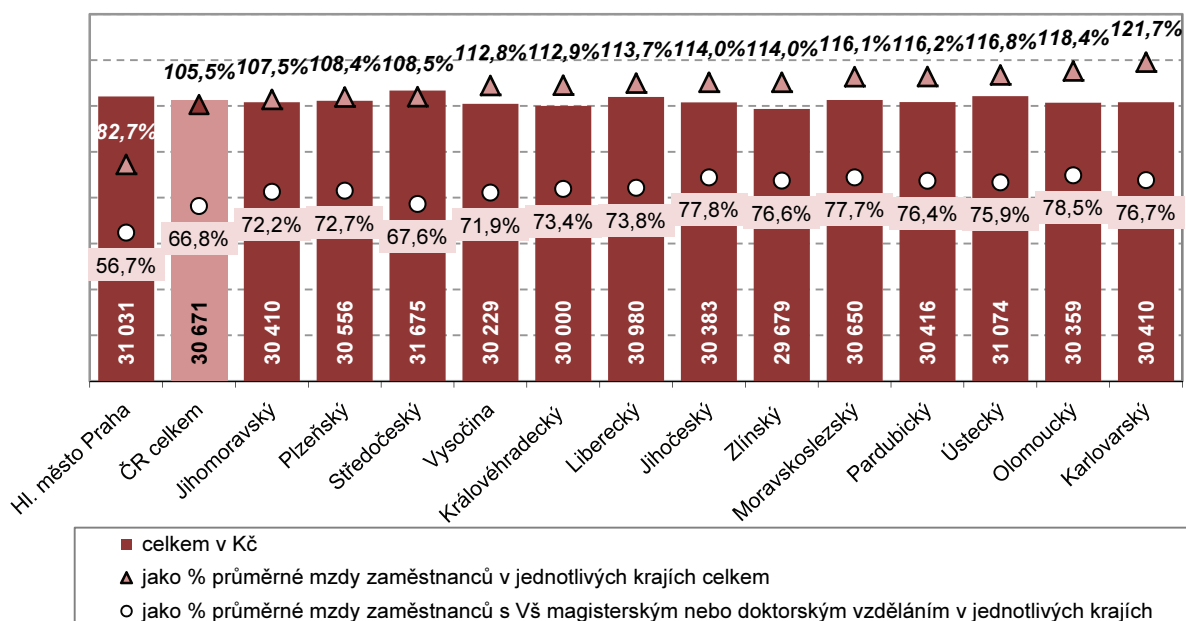

Zdroj: MŠMT podle ISPV a vlastních dopočtů ČSÚ

Z hlediska **krajského srovnání** dostávají nejvyšší průměrnou hrubou měsíční mzdu učitelé na základních školách v Praze – 31 031 Kč v roce 2016. Nejnižší mzdy měli učitelé ve Zlínském kraji (29 679 Kč). Rozdíly mezi jednotlivými kraji jsou však poměrně malé. Pokud bychom tyto průměrné mzdy učitelů základních škol vztáhli k celokrajským průměrným mzdám, tak nejnižší podíl 82,7 % je v Praze. Ve všech ostatních krajích byla mzda učitelů v roce 2016 vyšší než průměrná mzda všech zaměstnanců v daném kraji - nejvyšší v Karlovarském kraji (121,7 %). V tomto podílovém ukazateli jsou tedy rozdíly mezi kraji mnohem zřetelnější, resp. mezi Prahou a ostatními kraji.

Jak bylo uvedeno výše, většina učitelů na základních školách má již magisterské vzdělání. Pokud bychom tedy vztáhli mzdu učitelů k průměrné mzdě zaměstnanců s vysokoškolským magisterským nebo doktorským vzděláním, zjistili bychom, že v roce 2016 ani v jednom kraji nedosáhla jejich mzda 80% podílu těchto zaměstnanců. V Praze učitelé brali jen 57 % toho, co ostatní zaměstnanci s magisterským či doktorským vzděláním v tomto kraji.

Graf 26: Průměrná hrubá měsíční mzda učitelů na základních školách v krajích ČR v roce 2016

Zdroj: MŠMT podle ISPV a vlastních dopočtů ČSÚ

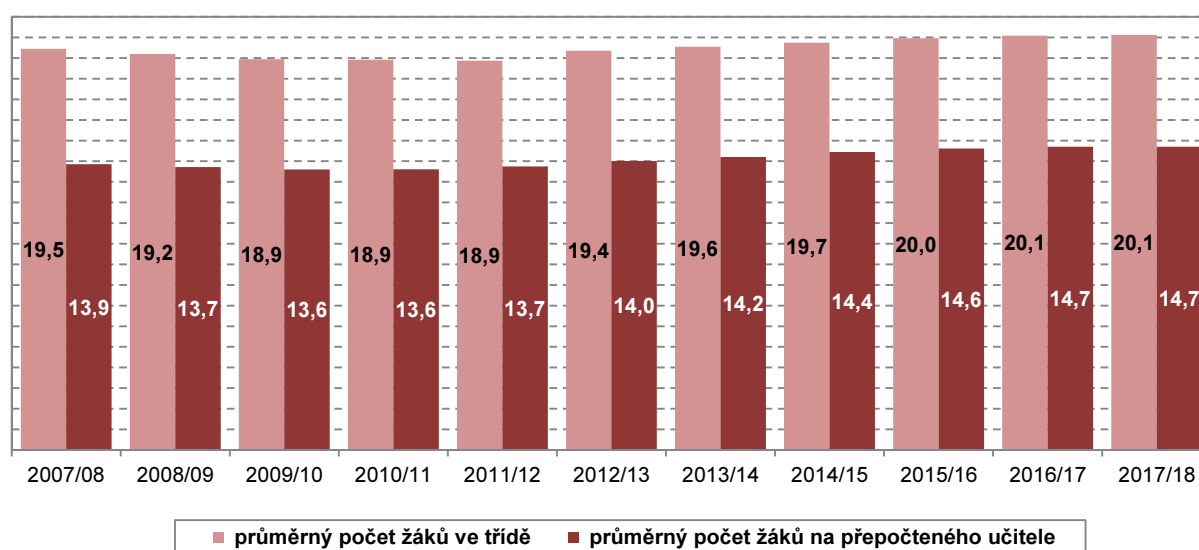
Na základních školách nepůsobí jen pedagogičtí pracovníci. Mzdy těchto **nepedagogických pracovníků**, bez kterých by školy nemohly fungovat, však zdaleka nedosahují mezd učitelů. Např. v roce 2016 byly v průměru o téměř polovinu (14 583 Kč) nižší než mzdy učitelů a průměrně tak činily pouze 16 088 Kč. Tito nepedagogičtí zaměstnanci základních škol v průměru vydělávali jen 55 % celorepublikové průměrné mzdy.

2.8 Základní poměrové ukazatele

Jedním z možných ukazatelů, který vypovídá o kvalitě vzdělávacího systému, je **počet žáků na třídu**. Menší počet žáků ve třídách umožňuje pedagogům individuálnější přístup při výuce. Na druhou stranu malé třídy není možné na některé předměty již dále dělit. Ve školním roce 2017/18 připadalo v Česku na jednu třídu na základních školách v průměru 20,1 žáků a na přepočteného učitele 14,7 žáků. Od školního roku 2011/12 tyto údaje mírně vzrůstají.

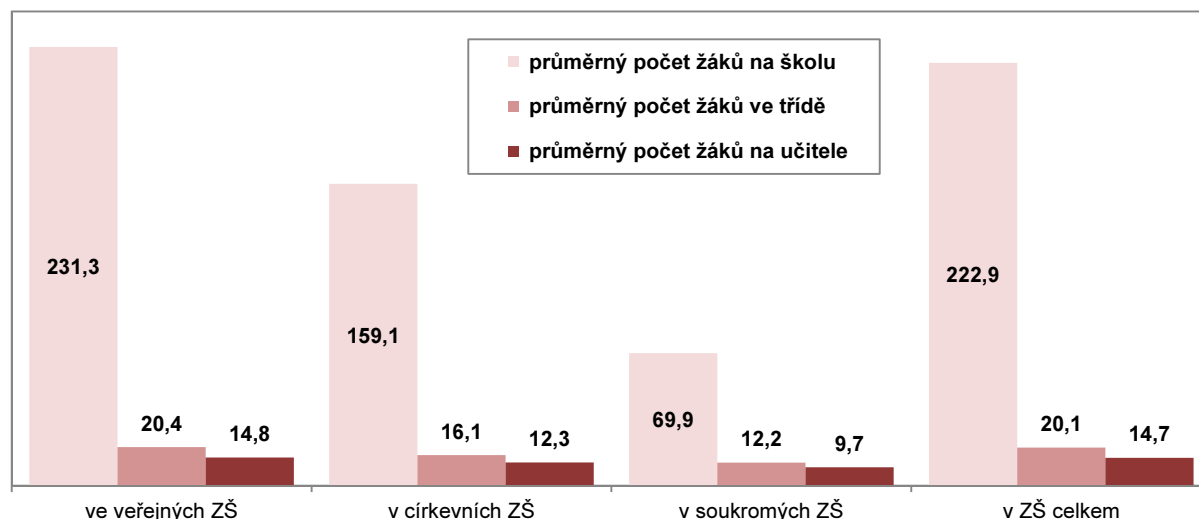
Od školního roku 2010/11 roste i **průměrná velikost školy**, a to ze 192 žáků na školu až na současných 223. V tomto období se zvětšila i průměrná velikost školy na 1. stupni, a to ze 114 žáků v roce 2010/11 na 139 ve školním roce 2017/18. Na 2. stupni průměrný počet žáků na školu nejprve od roku 2007/08 klesl o 21 žáků na 118 ve školním roce 2011/12, aby pak zase stoupl až na 128 žáků ve školním roce 2017/18.

Graf 27: Základní školy v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018 – základní poměrové ukazatele

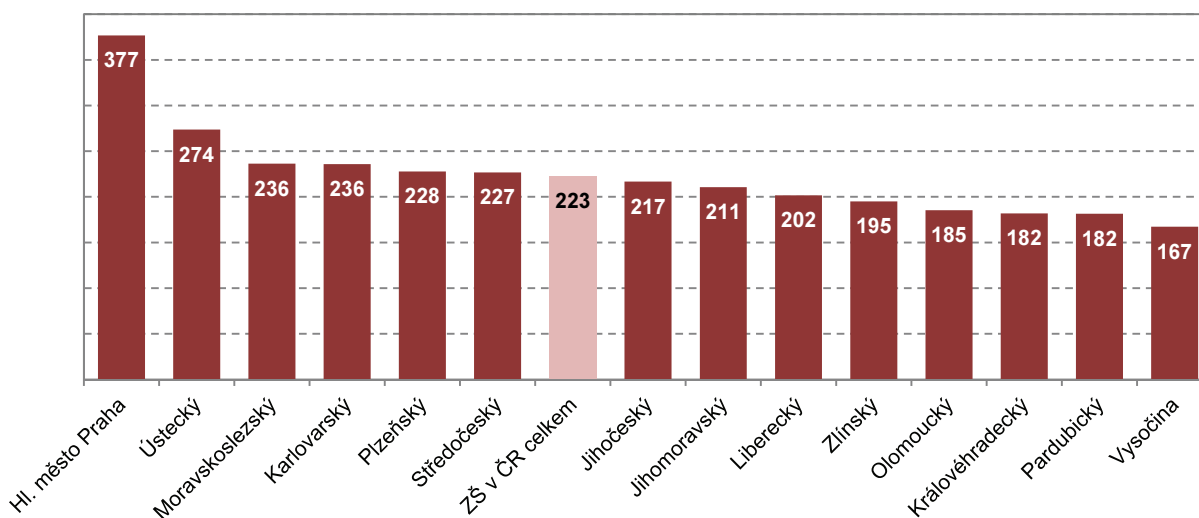
Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

Výše uvedené poměrové ukazatele se poměrně výrazně liší v závislosti na typu **zřizovatele** základních škol. Např. ve školním roce 2017/18 byly největší třídy na veřejných základních školách, kde v průměru na jednu třídu připadlo 20,4 žáků. Pro porovnání, ve stejném roce v církevních základních školách připadlo v průměru na 1 třídu 16,1 žáků a v případě soukromých škol do třídy v průměru chodilo dokonce o 8 dětí méně než na veřejných. Obdobně ve veřejných základních školách připadá na 1 učitele více žáků než v církevních či v soukromých. Veřejné základní školy jsou výrazně větší než soukromé. Ve školním roce 2017/18 připadlo na 1 veřejnou školu 231 žáků v porovnání se 70 žáky ve školách soukromých.

Graf 28: Základní školy v ČR v roce 2017/2018 – základní poměrové ukazatele podle zřizovatele

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

V **krajském srovnání** jsou dle očekávání největší základní školy v Praze, kde se ve školním roce 2017/18 v průměru na jedné škole vzdělávalo 377 žáků, což je o 103 žáků více než v druhém Ústeckém kraji. Nejmenší školy, což asi taky není překvapením, se nacházejí v Kraji Vysočina, kde do jedné školy chodilo v průměru 167 dětí. Pokud jde o průměrný počet žáků ve třídě, i v tom případě byl tento poměrový ukazatel ve školním roce 2017/18 nejvyšší v Praze (21,2). V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými kraji nebyly nijak výrazné – nejnižší hodnoty (19,2) bylo dosaženo ve Zlínském kraji.

Graf 29: Průměrný počet žáků na základní školu v jednotlivých krajích ČR ve školním roce 2017/2018

Zdroj: MŠMT a vlastních dopočtů ČSÚ

3. Střední vzdělávání

Vzdělávání na středních školách poskytuje svým studentům odbornou přípravu na budoucí povolání, nebo je i nadále vzdělává všeobecně a je přípravou spíše pro další vzdělávání na vyšších odborných a vysokých školách. Odborných středních škol (ať už středních, s výučním listem, maturitou nebo nástavbových) bylo ve školním roce 2017/2018 950 a navštěvovalo je 69 % všech středoškolských studentů. Škol zaměřených na všeobecné vzdělávání s maturitou bylo 358 s 31% středoškolských studentů.

Zatímco v mateřských a základních školách počty dětí a žáků v posledních letech rostly, na středních školách zaznamenáváme setrvalý výrazný pokles. Nárůst lze očekávat v době, kdy tyto silné ročníky dětí nastoupí na střední školy.

3.1 Střední školy – základní ukazatele

Ve školním roce 2017/18 bylo v České republice 1,3 tis. středních škol, které měly dohromady 19,3 tis. tříd. Počet středních škol i tříd se za posledních 10 let snížil. Počet škol relativně mírně, ubylo 139 škol, počet tříd poněkud výrazněji, o 4,1 tis. V krajském srovnání se nejvíce ze všech středních škol nachází v Praze (14 %), 11,7 % ve Středočeském kraji, 10,4 % v Moravskoslezském kraji.

Tyto školy a třídy navštěvovalo ve školním roce 2017/18 celkem 421,5 tis. studentů. I jejich počet se ovšem za posledních 10 let výrazně snížil. Na střední školy nyní chodí o 147,7 tis. studentů méně, než tomu bylo ve školním roce 2007/08. Silné ročníky dětí, které postupně zvyšovaly počty dětí v mateřských a základních školách, totiž na ty střední teprve nastoupí. Většina studentů se vzdělává v denní formě středoškolského vzdělávání (95,6 %), v ostatních formách jen 18,5 tis. (4,4 %) žáků. Zatímco na základních školách je více než 10 % žáků se SVP, na středních školách jsou to již jen 2 %, což je dokonce méně než ve školách mateřských.

Na středních školách vyučovalo v minulém školním roce celkem 38,1 tis. učitelů. Počet učitelů za 10 let poklesl a v minulém školním roce jich na středních školách učilo o 9 tis. méně než ve školním roce 2007/08. Počty učitelů se tak snižují o něco méně než počty studentů na středních školách. Část učitelů (5,1 % v roce 2017/18) učí ve speciálních třídách.

Na středních školách studovalo v roce 2017/18 také 9,2 tis. žáků s cizím státním občanstvím. Je to o 132 žáků více než o rok dříve. Za posledních 10 let narostl počet žáků s cizím státním občanstvím o 45,6 %. Nejvíce zastoupeni jsou cizinci z Ukrajiny (29,5 %), Slovenska (20,1 %) a Vietnamu (18,2 %). Ze států EU studuje na českých středních školách 27,7 % všech studentů cizinců.

Tab. 5 Střední školy v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018

školní rok	školy	třídy	žáci	dívky	nově přijatí	absolventi	cizinci	žáci se SVP ¹⁾
2007/08	1 447	23 379	569 267	283 399	160 978	125 493	6 314	19 367
2008/09	1 438	23 357	564 326	281 527	158 824	123 151	7 134	18 698
2009/10	1 433	23 260	556 260	275 829	153 897	116 446	7 900	19 728
2010/11	1 423	22 904	532 918	262 889	138 874	109 514	8 458	18 731
2011/12	1 393	21 986	501 220	247 402	128 453	106 816	8 852	19 125
2012/13	1 347	20 918	470 754	232 209	121 583	101 055	9 024	19 160
2013/14	1 331	20 192	448 792	220 830	120 053	90 076	9 147	19 876
2014/15	1 310	19 771	435 542	214 988	117 725	83 822	8 837	19 835
2015/16	1 304	19 546	427 107	210 875	116 077	78 385	8 763	20 046
2016/17	1 307	19 380	424 849	209 632	115 617	78 602	9 063	20 335
2017/18	1 308	19 266	421 535	208 057	114 041	.	9 195	22 16

¹⁾ Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Zdroj: MŠMT

3.2 Typy středního vzdělávání

Střední školy

- Střední vzdělání je ukončeno závěrečnou zkouškou a absolventi získají vysvědčení (nikoli však výuční list nebo maturitu).
- Délka vzdělání je 2 roky.

Střední odborné vzdělání s výučním listem

- Jedná se o profesní přípravu v tradičních učebních oborech středních odborných učilišť. Absolventi získají výuční list a mohou pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturity.
- Délka vzdělání je 3 roky.

Střední odborné vzdělání s maturitou

- Jedná se o vzdělávání s profesním charakterem, které připravuje žáky pro střední odborné činnosti a nižší řídicí funkce. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání.
- Délka studia je 4 roky.

Střední všeobecné vzdělání

- Příprava má všeobecný neprofesní charakter. Absolventi získají maturitu a jsou připraveni pro vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělávání.
- Existují tři varianty studia: 4leté, 6leté a 8leté.

Konzervatoře

- Jedná se o studium v uměleckých oborech. Absolventi získají vysvědčení o absolutoriu v konzervatoři a diplom absolventa konzervatoře. Za jménem pak mohou uvádět titul DiS. (diplomovaný specialista). Vzdělání lze ukončit i maturitní zkouškou.
- Délka většiny oborů trvá 6 let a je určena uchazečům po splnění povinné školní docházky. Výjimku tvoří obor Tanec, který trvá 8 let a je určen uchazečům po 5. ročníku základní školy.

Nástavbové

- Jedná o střední vzdělání s maturitní zkouškou, které je určeno výhradně pro vyučené ve tříletých učebních oborech. Návaznost oborů (tj. jaký nástavbový obor navazuje na jaký obor vyučení) přitom stanovuje vládní nařízení. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání.
- Studium trvá v denní formě 2 roky.

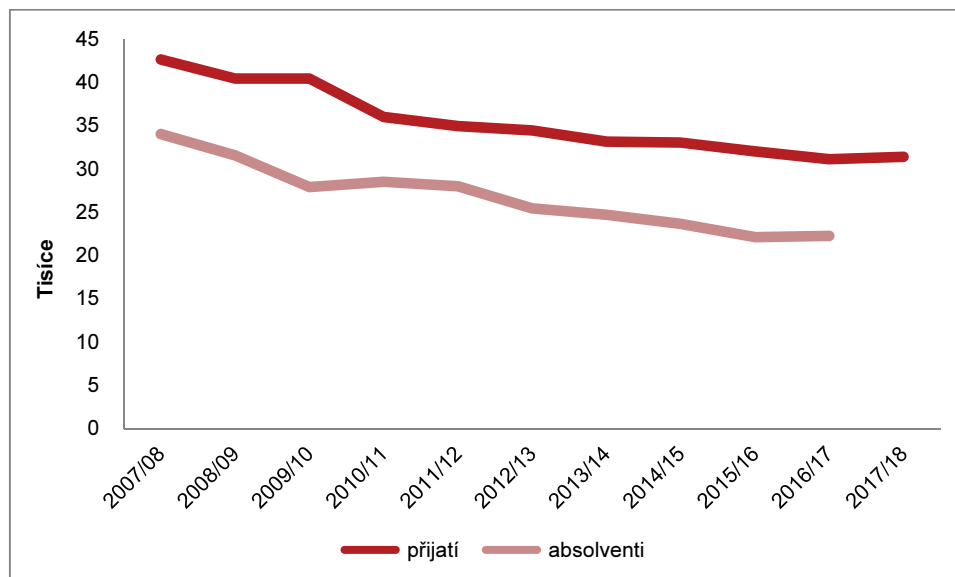
Tab. 6 Střední vzdělávání v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018 – školy, třídy, žáci dle druhu středního vzdělávání

školní rok	druh středního vzdělávání											
	(nižší) střední			střední s výučním listem			střední s maturitní zkouškou			nástavbové		
	školy	třídy	žáci	školy	třídy	žáci	školy	třídy	žáci	školy	třídy	žáci
2007/08	106	215	1 749	548	5 929	123 550	1 236	14 739	400 475	438	843	43 493
2008/09	111	220	1 795	541	5 682	116 401	1 239	14 899	401 071	443	839	45 059
2009/10	115	231	1 917	539	5 497	113 609	1 239	14 982	396 214	430	830	44 520
2010/11	123	248	2 107	533	5 389	108 529	1 228	14 714	379 075	431	825	43 207
2011/12	126	257	2 053	525	5 139	103 685	1 196	14 240	359 000	417	764	36 482
2012/13	123	248	1 965	522	4 928	100 558	1 148	13 579	338 065	400	685	30 166
2013/14	123	265	1 965	523	4 848	97 491	1 131	13 076	322 853	381	634	26 483
2014/15	127	277	2 040	517	4 790	94 759	1 100	12 801	315 985	362	587	22 758
2015/16	131	309	2 201	515	4 731	91 841	1 096	12 674	312 628	354	555	20 437
2016/17	140	328	2 404	519	4 609	89 467	1 093	12 662	314 000	345	528	18 978
2017/18	146	361	2 612	517	4 504	87 437	1 091	12 711	315 000	337	512	16 486

Zdroj: MŠMT

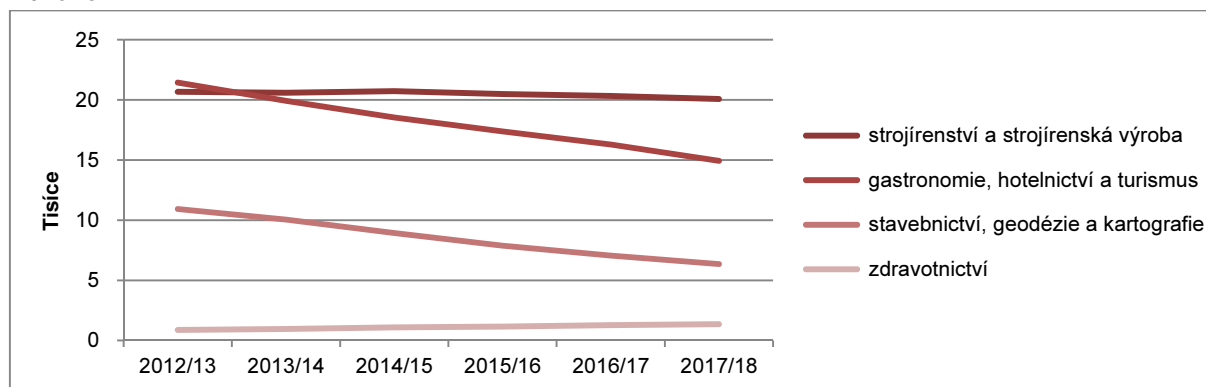
3.3 Střední vzdělávání s výučním listem

Střední vzdělávání s výučním listem se v minulém školním roce realizovalo na 517 školách. V průběhu 10 let počet škol klesl o 31. Počet tříd klesá každým rokem. V roce 2017/18 jich bylo 4,5 tis., o 1,4 tis. méně než před 10 lety. Počet studentů klesl od roku 2007/08 o 29,2 %, na 87,4 tis. studentů ve školním roce 2017/18. Podíl dívek na středních školách s výučním listem byl 34,1% a zůstal konstantní. Každoročně klesá nejen počet studentů, ale i nově přijatých a absolventů, což ukazuje následující graf.

Graf 30: Studenti a absolventi středního vzdělávání s výučním listem v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018 – přijatí a absolventi

Zdroj: MŠMT

Které obory jsou pro studenty středního vzdělávání s výučním listem nejlákavější? V minulém školním roce jich nejvíce studovalo *Strojírenství a strojírenskou výrobu* – 20,1 tis. (23,5 %). *Gastronomii, hotelnictví a turismus* studovalo 17,5 % studentů. U těchto studentů však za posledních 5 let nastal pokles o 30 %. Ještě výrazněji poklesl počet žáků oborů *Stavebnictví, geodézie a kartografie*, až o 42 %.

Graf 31: Studenti vybraných oborů středního vzdělávání s výučním listem v ČR v letech 2012/2013 až 2017/2018

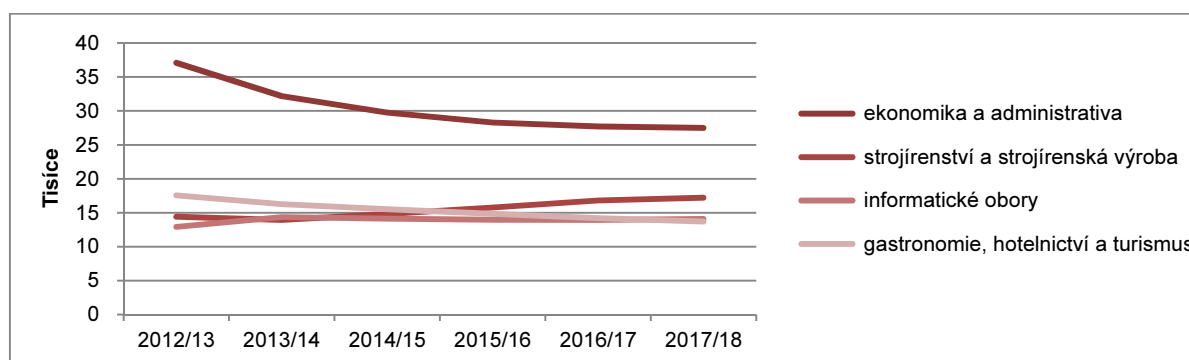
Zdroj: MŠMT

3.4 Střední vzdělávání s maturitní zkouškou

Tento typ vzdělání poskytovalo ve školním roce 2017/18 celkem 1 091 škol, do kterých docházelo 315 tis. studentů, z nichž většinu tvořili dívky (53,9 %). Studenti navštěvovali 12,7 tis. tříd, o 49 více než v minulém školním roce. Od roku 2009/10 tříd každoročně ubývá, a tak jich v minulém školním roce bylo o 15,2 % méně než před 8 lety. Převážná většina studentů se vzdělávala v denní formě vzdělávání (97,3%). Počet nově přijatých do prvního ročníku každoročně klesá. Za posledních 10 let je to pokles o 22,7 %. Střední vzdělávání s maturitní zkouškou se dělí na všeobecně a odborné.

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou odborné

Z 1 091 škol poskytujících střední vzdělávání s maturitní zkouškou jich 792 poskytovalo odborné vzdělávání. V 7,8 tis. třídách se vzdělávalo ve školním roce 2017/18 celkem 182,5 tis. studentů. V tomto případě byl podíl pohlaví téměř vyrovnaný: 50,9 % dívek a 49,1 % chlapců. Počet studentů poklesl za posledních 10 let o 28 %. V případě meziroční změny mezi roky 2016/17 a 2017/18 byl zaznamenán nárůst počtu žáků o 434. Do prvního ročníku bylo přijato 48,2 tis. žáků. Před deseti lety to bylo o 29,3 % více. Žáci se vzdělávali v různých oborech. V minulém školním roce jich nejvíce studovalo obor *Ekonomika a administrativa*, 27,5 tis. I zde došlo za posledních 5 let k poklesu zhruba o čtvrtinu. *Strojírenství a strojírenskou výrobu* studovalo 17,2 tis. žáků. Zde naopak za 5 let narostl počet žáků o pětinu. Třetím nejnavštěvovanějším oborem byly *Informatické obory* s počtem žáků 14,1 tis.

Graf 32: Studenti vybraných oborů středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou v ČR v letech 2012/2013 až 2017/2018

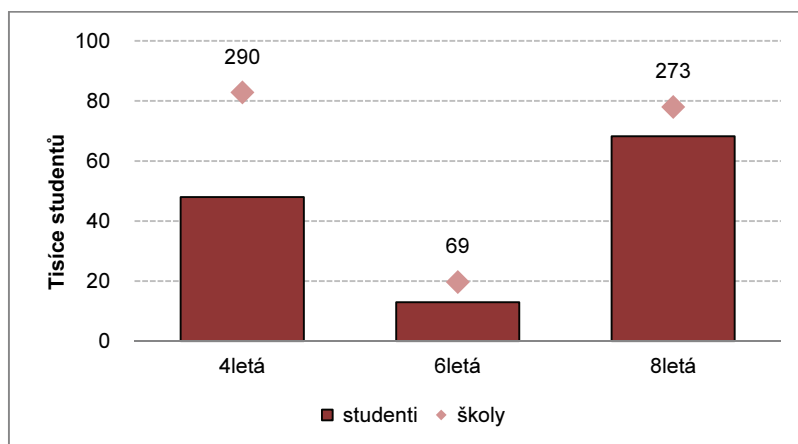
Zdroj: MŠMT

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecné

Gymnázia rozdělujeme podle délky denního vzdělávání na 4, 6 a 8letá. V minulém školním roce se na 358 gymnáziích vzdělávalo 129,6 tis. studentů. Více než polovinu tvořily dívky (55,5 tis). Z celkového počtu studentů gymnázií více než polovina (53%) navštěvovala 8letá gymnázia, 37 % studentů 4letá a ostatních 10 % studentů navštěvovala 6letá gymnázia. Do prvního ročníku bylo přijato 23,7 tis. studentů, z toho téměř 14 tis. dívek.

Graf 33: Gymnázia v ČR ve školním roce 2017/2018

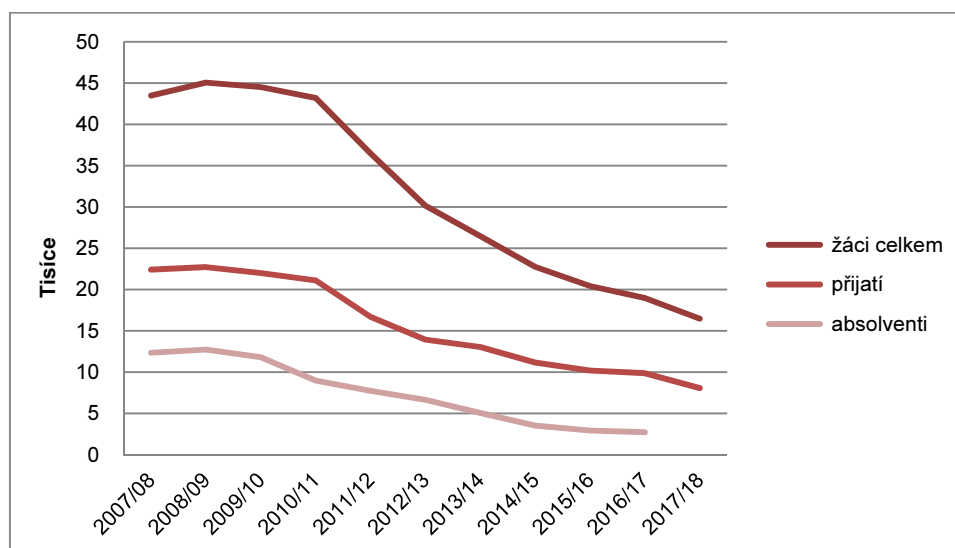

Zdroj: MŠMT

3.5 Nástavbové studium

Ve školním roce 2017/18 poskytovalo 337 škol nástavbové studium. Počet škol za posledních 10 let klesl o 101. Klesá i počet studentů, nově přijatých a absolventů. Zatímco ještě před 10 lety studovalo nástavbové studium 43,5 tis. studentů, v minulém školním roce to bylo o 62,1 % méně. V roce 2017/18 se téměř 9,1 tis. studentů vzdělávalo v denní formě studia. Ostatní formy studia navštěvovalo 7,4 tis. studentů. Oproti ostatním typům středoškolského vzdělávání je tak nástavbové studium výrazně častěji studováno dálkově (45 %). Obory nástavbového studia studovalo 7,3 tis. dívek. Z celkového počtu studentů nástavbového studia (16,4 tis.) 67 % studovalo obor *Podnikání v oborech, odvětví*, 8,6 % studovalo *Strojírenství a strojírenskou výrobu*.

Graf 34: Nástavbové studium v ČR v letech 2007/2008 až 2017/2018 – žáci, přijatí a absolventi

Zdroj: MŠMT

4. Vysoké školy

V roce 2017 studovalo na vysokých školách v České republice téměř 300 tisíc studentů. Je to o 12 tis. méně než v minulém roce. Převážná většina studentů navštěvovala veřejné vysoké školy (269,7 tis.). Na soukromých vysokých školách studovalo 29,4 tis. studentů. Na vysokých školách studuje více žen než mužů, a to 56 %. Převážná většina studentů vysokých škol studuje v prezenční formě studia, 76 %. V posledních deseti letech se počet studentů dynamicky vyvíjel – zatímco do roku 2010 jich každoročně po tisících přibývalo, od roku 2010, kdy bylo vysokoškolských studentů téměř 400 tisíc, klesl jejich počet o více než pětinu.

Tab. 7 Studenti a absolventi vysokých škol v ČR v letech 2007 až 2017

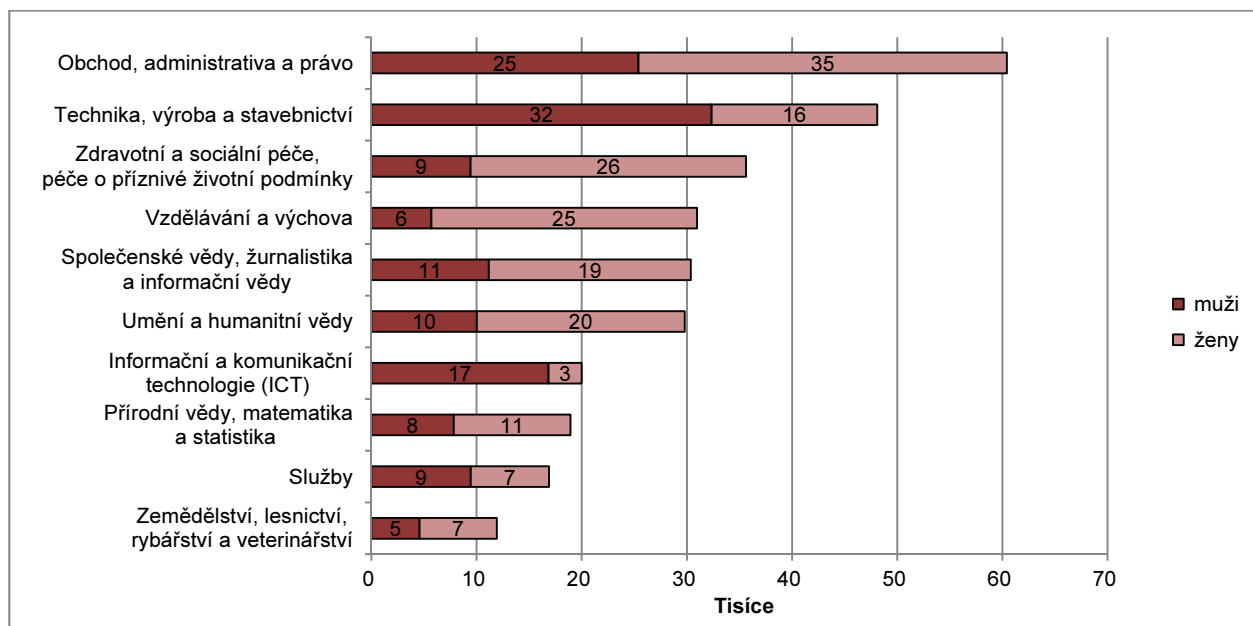
rok	studenti vysokých škol					absolventi vysokých škol				
	celkem	z toho studijní program				celkem	z toho studijní program			
		bakalářský	magisterský	navazující magisterský	doktorský		bakalářský	magisterský	navazující magisterský	doktorský
2007	343 942	207 803	65 183	51 461	23 962	63 793	32 974	17 892	10 765	2 267
2008	368 050	228 900	53 359	66 252	24 500	73 250	39 108	15 761	16 102	2 378
2009	388 990	243 368	46 074	79 247	25 484	81 757	45 299	11 712	22 485	2 375
2010	395 979	248 032	40 735	86 202	25 912	88 075	49 219	9 671	27 087	2 222
2011	392 039	243 892	37 484	89 639	25 647	93 104	52 036	8 112	30 654	2 439
2012	380 891	235 257	34 494	90 302	24 793	94 090	52 529	7 166	31 866	2 663
2013	367 747	224 440	33 189	88 933	24 717	91 692	50 957	5 743	32 733	2 405
2014	346 893	207 247	32 565	86 098	24 205	88 187	48 265	5 371	32 181	2 467
2015	326 528	192 382	31 768	81 353	23 861	82 037	43 562	5 001	31 155	2 410
2016	311 168	179 873	31 211	79 569	23 180	77 382	41 076	4 899	29 155	2 343
2017	299 054	172 365	30 821	76 001	22 192	72 057	37 118	4 741	27 883	2 383

Zdroj: MŠMT

4.1 Studijní programy

Mezi studenty dlouhodobě převažuje zájem o studijní programy z kategorie *Obchod, administrativa a právo* (20,2 % všech vysokoškolských studentů), z nichž nejvíce studuje *Management a správu* (téměř 20 tis. studentů). Zároveň však tyto programy od roku 2010 zaznamenávají jeden z nejvyšších poklesů studujících, kterých za posledních 7 let ubylo o téměř třetinu (-32 %). Oblíbené mezi vysokoškoláky jsou také technické programy, resp. *Technika, výroba a stavebnictví*, které navštěvuje 16,1 % studujících, ovšem i tyto se v posledních letech potýkají s úbytkem studentů, který odpovídá celkovému úbytku vysokoškoláků. Za posledních 7 let jich ubylo téměř 17 tisíc (-26 %). Výrazně klesá počet studentů oboru *Vzdělávání a výchova*, kterých je od roku 2010 méně o celých 33 % a nyní tvoří jednu desetinu studentů. Stejný podíl na celku vysokoškolských studentů, tedy 10 %, tvoří studenti *Společenských věd, žurnalistiky a informačních věd* a studenti *Humanitních věd a umění*. Prvně jmenovaných ubylo v daném období téměř o jednu třetinu. Pokles počtu studentů v druhé jmenované kategorii je způsoben zejména úbytkem studentů humanitních věd (s výjimkou jazyků), kterých je méně o jednu pětinu, zatímco počet studentů uměleckých oborů či jazyků zůstává stabilnější.

Graf 35: Studenti studijních programů vysokých škol v ČR v roce 2017 dle pohlaví

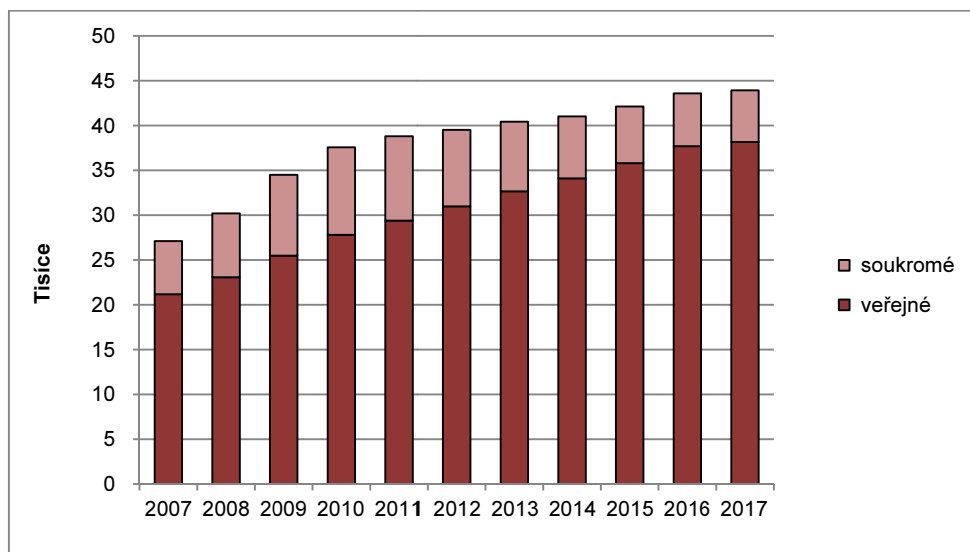
Zdroj: MŠMT

Velmi dobře se naopak daří studijním programům *Zdravotní péče*, ve kterém za sledované období studentů nejen že neubýlo, ale dokonce 5 tis. přibylo. Studenti zdravotní péče, tj. zejména lékařství, ale také např. ošetrovatelství či farmacie tvoří dohromady 11,9 % vysokoškoláků. Ve stejné kategorii společně se zdravotnictvím jsou studenti *Sociální péče a péče o příznivé životní podmínky*, kterých naopak v posledních 7 letech výrazně ubylo (-30 %) a tvoří tak pouze 1,5 % vysokoškolských studentů.

Relativně stabilní je kategorie oborů *Přírodních věd, matematiky a statistiky*, která zahrnuje 6,3 % studentů. I v rámci ní jsou však významné rozdíly – zatímco studentů biologie a příbuzných věd od roku 2010 přibývá, studentů věd o neživé přírodě a životním prostředí ubylo o 24 % a statistiků a matematiků dokonce o 27 %. Počet posledně jmenovaných je však tradičně velmi nízký, tvoří pouze kolem 0,5 % všech studentů a změny jsou tak více patrné. V čase relativně stabilní, pouze s mírným úbytkem, zůstává i počet studentů *Informačních a komunikačních technologií* (6,7 % studentů), *Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství* (4 %) a *Služeb* (5,6 %).

4.2 Studenti vysokých škol v ČR s cizím státním občanstvím

Mimo studentů s českým státním občanstvím studuje na vysokých školách v ČR také řada cizinců – v roce 2017 jich bylo téměř 44 tis., což představuje 14,7 % všech vysokoškoláků. I přes zmíněný celkový úbytek vysokoškolských studentů počet studujících cizinců u nás kontinuálně roste a za posledních 10 let se zvýšil 1,6násobně. Stejně jako pro české, jsou i pro studenty s cizím státním občanstvím nejatraktivnější obory spadající do kategorie *Obchod, administrativa a právo*, které studuje pětina z nich (9 043). Velmi atraktivními obory jsou pro ně však také *Zdravotní péče* (18,3 % studentů cizinců), *Technika, výroba a stavebnictví* (14,5 %) a *Informační a komunikační technologie* (11,1 %). Ve zdravotnických a ICT oborech je cizincem dokonce přibližně každý čtvrtý student. Studenty s cizím státním občanstvím naopak příliš nelákají obory *Vzdělávání a výchovy*, které v roce 2017 navštěvovalo pouze 790, tj. 1,8 % z celkového počtu studujících cizinců.

Graf 36: Počet studentů na veřejných a soukromých vysokých školách v ČR v letech 2007 až 2017

Zdroj: MŠMT

4.3 Studenti doktorského studia

V roce 2017 činili studenti doktorského studia 7,4 % z celkového počtu studentů na veřejných a soukromých vysokých školách. Za posledních 10 let se jejich počet snížil, ale ne tak výrazně, jako u ostatních typů vysokoškolského studia. Zatímco v roce 2007 studovalo doktorské studium téměř 24 tis. doktorandů a o 10 let později, v roce 2017, jich bylo o 1,8 tis. méně. Počet studentů v doktorském studiu byl nejvyšší v roce 2010 a vyšplhal se téměř na 26 tisíc studentů. Od té doby jejich počet klesl o 14 %. Doktorské studium navštěvuje více mužů (55 %) než žen (45 %). V roce 2017 absolvovalo doktorské studium 2,4 tis. studentů.

23,8 % všech studentů doktorského studia studuje obor Technika výroba a stavebnictví, nejméně Služby, 2,7 %.

9,9 % doktorandek studuje Přírodní vědy, matematiku a statistiku a jenom 0,5 % ICT.

17,1 % doktorandů – mužů studuje Techniku, výrobu a stavebnictví a jen 1,2 % studuje Vzdělávání a výchovu.

Mezi studenty doktorského studia dlouhodobě převažuje zájem o studijní programy z kategorie *Přírodní vědy, matematika a statistika* (4,3 tis. doktorandů v roce 2017) a *Technika, výroba a stavebnictví* (5,3 tis. studentů v roce 2017). V prvním ze zmíněných oborů je počet mužů a žen téměř stejný, zatímco v technických oborech převažují muži (71,8 %). Z nabídky oborů technických věd bylo v roce 2017 pro doktorandy nejpobulárnější *Inženýrství a strojírenství*, jehož studiu se věnovalo 53,8 % všech studentů technických věd, z toho 23,5 % byly ženy. Doktorandky v roce 2017 upřednostňovaly *Přírodní vědy, matematiku a statistiku* (2,2 tis.) a *Umění a humanitní vědy* (1,7 tis.). Velmi malý počet doktorandů studuje *Informační technologie*, pouze 3,7 % (832) a z toho jen 122 žen. Nejméně doktorandů studovalo obor *Služby* (604). Stejně jako čeští studenti doktorského studia mají i zahraniční studenti také největší zájem o obory *Přírodních věd, matematiky a statistiky*, kde studuje 25,2 % všech doktorandů – cizinců. Počet doktorandů – cizinců kontinuálně roste a za posledních 10 roků se zvýšil téměř dvojnásobně.